

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת יתרו – יראת ה' היא אוצרו – שנת תשע"א.

פרשת יתרו – כל אחד והצ'יפ שלו – שנת תשפ"ב.

השיעורים נכתבו

לרפואת

ידידיה בן ליטל

ברוריה בת מלכה

ציפורה פייגא בת הדסה

רונית בת מזל

סיגלית בת ציפורה

איתי חיים בן אהובה

אורי בת ורד

נועם בן מיכל

ירחמיאל דניאל בן טובה באשה

סמי בן סימי

שירה בת שרה וב"ב

ניתאי בן שרון

רחל בת אסתר

לאה שרה בת חנה

להצלחת

ר' משה בן שוקת חיה וב"ב

יוסף בן טובה וסיון אסנת בת שרה וב"ב

! ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה

לשותפות בזכות להפצת העלון השבועי:

0504-170-270

ניתן להאזין לשיעורי הרב בטלפון

0733-454-222

פרשת יתרו – יראת ה' היא אוצרו – שנת תשע"א.

לעילוי נשמת

ר' משה ב"ר שמואל רפאל רייך

אורן חמו בן זהרי

וועלוועל וואלף זאב בן לאה

שמעון ניסים בן טויה

בנימין כהן בן יעקב

רחל בת נחמה

משה בן בנימין

יעקב בן סלמן

טובה בת אהרן

אהרן יוסף בן משה דוד הכהן

אלי סולטן בן אסתר

רותי בת חסיבה

יצחק בן שלמה ואסתר

ישראל בן שמחה

שאול בן מרדכי אריה

יפה שניידל בת יצחק

אסתר בת קמרה

סלמן בן יהודה

מזל בת יוסף חיים הכהן

משה בן אהרן

שמחה בת יהודה

ת.נ.צ.ב.ה

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

ח"ג צ"ז): והוא אומרו לצאת בני ישראל פירוש לסיבת יציאתם מארץ מצרים הוא הסובב עכבת הדבר עד החודש הג', והראיה כי כשקרבו ימי הכשרתם בו ביום נסעו בו ביום באו, והוא אומרו ביום הזה פירוש שנסעו בו ביום באו, וכן הובא בדבריהם ז"ל (שבת פ"ז): שביום שנסעו בו באו.

מדברי האור החיים הקדוש, הייתי רוצה לעבור לנושא הקשור לאותו ענין ולהרחיב בו בס"ד:

בסדר השופרות בר"ה, הזכרנו את מעמד הר סיני ואמרנו: **"אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם מן השמים השמעתם קולך ונגלית עליהם בערפלי טוהר, גם כל העולם כולו חל מפניך ובראות בראשית חרדו ממך בהגלותך מלכינו על הר סיני, ללמד לעמך תורה ומצוות ותשמיעם את הוד קולך ובדברות קדשך בליבות אש בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם הופעת, ככתוב בתורתך {פרשת יתרו} ויהי ביום השלישי בהית הבקר ויהי קלל וברקים וענן כבד על ההר וקל שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה"**

א"כ מעמד הר סיני נפתח תחילה בקולות, ולאחר מכן באו ברקים. לאחר מכן הגיע הענן, לאחר מכן קול שופר, לאחר מכן האש וכתוצאה ממנה העשן. בנוסף אומרים חז"ל, גם מי שלא היה במעמד עצמו, נחרד חרדה גדולה;

אומרת הגמרא {מסכת זבחים קט"ז, א} – שכשניתנה תורה לישראל היה קולו של הקב"ה הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתן רעדה בהיכליהן ואמרו שירה, שנאמר {תהילים כט-ט} ובהיכלו כולו אומר כבוד. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו שמא מבול בא לעולם? אמר להם בלעם: {תהילים כט-י} ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם; כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו: מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא שנאמר {ישעיה 10-טז} כי הנה באש ה' נשפט. אמר להן כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. ומה קול ההמון הזה ששמענו? אמר להם: חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו, שנאמר {תהילים כט-יא} ה' עוז לעמו יתן. מיד פתחו כולם ואמרו {תהילים כט-יא} ה' יברך את עמו בשלום.

לפני שניגש לבאר את משמעות הרעש וההמולה שהיתה במעמד הר סיני, הייתי רוצה תחילה לעמוד על רעיון נפלא שכותב אותו רבינו בחיי:

נשאלת השאלה – מה זה בדיוק ה'קולות' שהיו במעמד הר סיני?

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת יתרו. פרשת קבלת תורה ומעמד הר סיני. כל העולם עומד וממתין ליום הזה – שנת 2448 לבריאת העולם.

אומרת התורה: {יט, א} **בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני: {ב} ויסעו מרפידיים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר.**

בא האור החיים הקדוש ומעיר הערה, שלכאורה סדר הפסוקים לא היה צריך להתחיל כך. תחילה היה צריך להיות כתוב **"ויסעו מרפידיים ויבאו מדבר סיני"**; קודם תאמר מהיכן הם באו ולאן הם הגיעו, ורק לאחר מכן תציין את התאריך – **"בחדש השלישי לצאת בני ישראל"**;

כותב האור החיים הקדוש – ויסעו מרפידיים. קשה למה איחר המוקדם כי פסוק זה היה לו להקדים קודם פסוק שלפניו שאמר באו מדבר סיני, ואולי שהוא על דרך אומרם (סנהדרין ק"ה): אהבה מקלקלת השורה להקדים המאוחר, שלחיות כי הוא זה יום המקווה לבורא לתורה לעולם לעליונים ולתחתונים ומיום הברירה והם יושבים ומצפים מתי יבואו בני ישראל מדבר סיני, לזה כשהגיעו שמה לא עצרו כח לספר סדר הדבר ותכף קדמה ההודעה באומרו **ביום הזה באו וגו'**¹ הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשוק ושמחו שמים וארץ כי זה הוא תכלית הברירה ותקוה ואחר כך חזר הכתוב להודיע פרטן של דברים.

נשאלת השאלה – אם הרגע הזה הוא כ"כ היסטורי, למה זה לקח מ"ט ימים; כשאליעזר עבד אברהם נשלח ע"י אברהם אבינו למצוא ליצחק בנו שידוך, אומרים חז"ל שקפצה לו הדרך – באותו היום שהוא יצא, הוא גם הגיע, אז מה הבעיה לעשות קפיצת הדרך לעם ישראל – מקריעת ים סוף עד מעמד הר סיני, למה זה לקח מ"ט ימים?

כותב האור החיים הקדוש – כי לא היו ישראל ראויים לצד שהיו בארץ הטמאה והיו לנדה ביניהם והוצרכו לספור ספירת טהרתם שבע שבתות כדרך ז' נקיים אשר צוה ה' לזבה (זהר

¹ ברוך שאמר: היות והקב"ה חיכה והמתין לרגע הגדול שהוא יוכל לתת את התורה לעם ישראל, כמו שדרשו חז"ל {מסכת שבת פח, א} – **דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב {בראשית א-לא} ויהי ערב ויהי בקר יום הששי? ה' יתירה למה לי? למה שינתה התורה וכתבה "יום השישי", בהא הידיעה, מה שלא נכתב כן בשאר ימי הברירה? הא הידיעה נתווספה כדי לרמוז על יום ששי מיוחד המוזכר במקום אחר, דהיינו הששי בסיון שבו ניתנה התורה, לפיכך פסוק זה שהוא גמר סיפור מעשה בראשית, **מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר להם: אם ישראל מקבלים עליהם את התורה ביום הששי בסיון אתם מתקיימין, ואם לאו, אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו**, לכן היתה צריכה התורה לציין קודם את הזמן ורק אח"כ את המקום.**

ושמנים וחמשה אלף (ויקומו) [וישכימו] [הנותרים] בבקר
והנה כלם פגרים מתים הרי שלא כלל מחנה אשור אלא כמאה
 ושמנים וחמשה אלף! משיבה הגמרא: **אמר ר' אבהו: הללו,**
מאה ושמנים אלף וחמשה המוכים שמנה הכתוב, ראשי גייסות
(קציני החיל) הן. אבל פיקודיהם – אשר אף אותם הכה המלאך –
 היו רבים יותר, ואמנם עלו יחד למספר מאתיים וששים ריבוא
 אלפים חסר חד... מביאה הגמרא כמה דעות לגבי הדרך שבה
 הכה המלאך את מחנה אשור; **במה הכנס?** א' הדעות אומרת: **ר'**
ירמיה בר אבא אמר: כפיים ספק להם (הכה כף בכף) הקב"ה
ומתו ... ר' יצחק נפחא אמר: אזנים גלה להם (גילה הקב"ה
 את אזני האשורים) **ושמעו שירה מפי חיות הקודש ומתו ...**

אם ככה, איך בני ישראל היו מסוגלים לשמוע את שירת
 המלאכים או את יללת המלאכים, ולהישאר בחיים!?

כדי להבין את יסודם של דברים, הייתי רוצה לפתוח בנושא
 שיביא אותנו להבנת המעמד שהיו נתונים בו עם ישראל,
 בזמן מתן תורה:

בפרשת בשלח, דנה המכילתא לגבי פסוק בפרשה – {יג, יח}
וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יָם סוּף וגו'; לכאורה,
 סדר הפסוק איננו נכון. היה צריך להיכתב תחילה **"יָם סוּף"**
 ולאחר מכן **"הַמִּדְבָּר"** – שקודם היה קריעת ים סוף ורק
 לאחר מכן היו במדבר, אז למה בכל זאת נכתב הפס' בסדר
 הזה?

אומרים חז"ל {מכילתא, בשלח י"ח} – דרך המדבר ים סוף. ר'
אליעזר אומר: מ"ט יום עד מעמד הר סיני, עם ישראל עבר
 תהליך של הזדככות ע"י עינויים שעברו בדרך; **דרך כדי ליגעו,**
שנאמר {תהילים קא, כד} ענה בדרך כחי, במדבר כדי
לצרפן, שנאמר {דברים ח, טו} המוליך במדבר הגדול
והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים: ים סוף כדי
לנסותו, שנאמר {תהילים קו, ז} וימרו על הים בים סוף: ר'
יהושע אומר: זו לא היתה דרך לייסר אותם, אלא אדרבא, זה היה
 כדי לרומם אותם; **דרך כדי ליתן להם תורה, שנאמר {דברים**
ה, ל} בכל הדרך אשר צוה ה' אלהיכם [אתכם] תלכו ואומר
{משלי ו כג} ודרך חיים תוכחת מוסר. המדבר, כדי להאכילן
מן שנאמר {דברים ח, טז} המאכלך מן בַּמִּדְבָּר: ים סוף
לעשות להן נסים וגבורות שנאמר {תהילים קו, כב} נוראות
על ים סוף ואומר {שם קו, ט} ויגער בים סוף ויחרב.

נשאלת השאלה – על מה בדיוק המחלוקת כאן, שבין ר'
יהושע לר' אליעזר?

בא הגאון ר' גדליה שארר בספרו **אור גדליה**, ועומד על
 המחלוקת הזאת:

כותב האור גדליה {פרשת בשלח} – ובאמת שני המאן דאמר
 דברו מענין אחד, אלא שהם דברו מב' צדדי המטבע, שר"א
 מדבר מבחינת סור מרע, ור"י מדבר מבחינת עשה טוב; ר"א

כותב רבינו בחיי – הקולות היו קולות המלאכים שמקלסים
להקב"ה בכל בקר ובקר, שנאמר {איוב לח} ברן יחד כוכבי
בקר ויריעו כל בני אלהים, והברקים הם מלאכים ג"כ, שנאמר
{תהילים קד} עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לווהט, וכתוב
{יחזקאל א} ונוגה לאש ומן האש יוצא ברק.

בא השפתי כהן וסובר אחרת מרבינו בחיי;

כותב השפתי כהן – אלו קולות של מלאכי השרת שהיו
מיביכין ומילילין על סילוק התורה.

באים המפרשים ושואלים – איך יתכן שעם ישראל שמעו
קולות של שירה [עפ"י רבינו בחיי] או קולות של בכי המלאכים
[עפ"י הש"ך] ונשארו בחיים?

ולמה שהם לא ישארו בחיים?! כי הגמרא במסכת סנהדרין
 מספרת, שכשבא סנחריב על ירושלים עם כל צבאו, שלח
 הקב"ה מלאך שישיר להם וכששמעו את השירה כולם נפחו
 את נשמתם;

מספרת הגמרא {מסכת סנהדרין צ"ה, ב} – אמר רב יהודה
אמר רב: בא עליהם סנחריב הרשע בחיל שכלל ארבעים
וחמשה אלף איש בני מלכים, יושבים בקרונות של זהב
ועממן שגלונות (מלכות) וזונות, ובשמנים אלף גבורים
לבושי שריון קליפה (עשוי קסקס' מתכת), ובששים אלף
אחוזי חרב רצים לפניו והשאר פרשים במתניתא תנא
בברייתא שנוי: אורך מחנהו היה ארבע מאות פרס'; כה רבו
פרשיו עד שאילו העמידו את סוסיו בשורה אחת זה לצד זה, היה
רחב צואר סוסיו מגיע לארבעים פרס'. סך אנשי החיל אשר
במחנהו: מאתיים וששים ריבוא אלפים (2,600,000,000),
חסר (פחות) חד. בעי' (שאל) אביי: לאיזו יחידה מספרית
מתייחסת המילה 'חד'? האם 'חסר חד' פירושו חסר חד ריבוא
פחות ריבוא אחד, או חסר חד אלפא אלף אחד, או חסר מאה
או חסר חד בלבד. משיבה הגמרא: תיקו תעמוד השאלה ללא
הכרעה. מספרת הגמרא איך צלחו חיל אשור העצום את הירדן
בדרכם לארץ יהודה: תנא כת ראשונים מן החיל עברו בַּשְּׁחִי
(בשחיה), כי היה הנהר עמוק מלעבור בו רגלית, שנאמר אודות
סנחריב וצבאו {ישעיה ח-ח} וחלף ביהודה שטף ועבר, אלא
שנתמעטו המים בעברם, ממה שהתיזו פרסות הסוסים וממה
שנספג בשערם ובבגדי האנשים, ולכן אמצעיים מן החיל כבר
עברו ברגל בקומה זקופה, ולא היו המים מגיעים להם אלא עד
הצואר, שנאמר (בהמשך הפסוק) {ישעיה ח-ח} עד צואר יגיע.
אחרונים העלו עפר ברגליהם, כי כבר לא היו שם מים כל עיקר
ותיבש קרקעית הנהר, ולא מצאו מים בנהר לשתות, עד
שהביאו מים ממקום אחר ושתו, שנאמר {ישעיה לז-כה} אני
קָרָתִי (חפרתִי) [בורות] ושתיתי מים וגו'. נחזור לשאלה
מהברייתא הקודמת, מה פירוש שסך מחנהו של סנחריב היה
מאתיים וששים ריבוא אלפים חסר חד. מקשה הגמרא: והכתיב
{ישעיה לז-לז} ויצא מלאך ה' ויכה במחנה אשור מאה

שייכותה אל העולם הזה – כן בני ישראל ביציאתם ממצרים עברו דרך הים, ושם נתעלה נפשם, ובהעברתם דרך הים ניתק הקשר בין מצרים לישראל, ויש לפרש כי היציאה ממצרים היתה גאולת הגוף וקריעת ים סוף היתה גאולת הנפש.

נשאלת השאלה – מה היה טמון באותו המן שירד להם במדבר?

אומרת הגמרא {מסכת יומא עה, ב} – תנו רבנן {תהלים עה-כה} לחם אבירים אכל איש. לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו שמלאכי השרת אוכלים מן, והם המכונים בפס' זה 'אבירים', כלומר חזקים, **דברי רבי עקיבא. וכשנאמרו דברים אלו של ר' עקיבא לפני רבי ישמעאל אמר להם: צאו ואמרו לו לעקיבא: עקיבא טעית, וכי מלאכי השרת אוכלין לחם? והלא כבר נאמר** ע"י משה רבינו על ארבעים היום שעלה למרום **{דברים ט-ט} לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי** הרי שאין אכילה ושתייה במרומים. **אלא מה אני מקיים** כיצד אני מפרש 'אבירים'? **לחם שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אבירים** 'אבירים' מלשון אברים.

לכולי עלמא, מי שהיה אוכל את המן לא היה מוציא 'יציאות', ולכן אמרו ישראל: **"וּנְפֹשֵׁנוּ קָצָה בְּלֶחֶם הַקֶּלֶקֶל"**, ופירש"י: **בלחם הקלקל**. לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא.

איך יכול להיות שהם אכלו ולא הוציאו יציאות? פשוט מאד, כי המן זה לא אוכל גשמי; מאוכל גשמי יש יציאות. אבל מאוכל רוחני אין יציאות!

נשאלת השאלה – ולמה רצה הקב"ה שיאכלו עם ישראל אוכל רוחני לפני מעמד הר סיני?

אומר האור גדליה – ובכדי שיהא ביכולת בני ישראל להיות נזונים מזיו השכינה היו צריכים התעלות רוחנית, ובעת קריעת ים סוף היה להם התעלות זו, שבעת קריעת הים השיגו השגות גדולות וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, ומזה נתעלו שיהיה להם שייכות להם, ולכן מצינו שבכל עת שהיו בני ישראל במדבר כשירדו ממדרגתם היה להם טענות על המן, כי בעת שהיה להם ירידה לא היה להם שייכות אל המן, כי המן הוא מזון הנפש, ומשם שואב גם הגוף חיותו, וכמו שמבאר האלשיך הקדוש, כי כמו בטל שאנו אוכלים דבר גשמי, גם הנפש שואב חיותו מזה, כי הנפש מחובר אל הגוף ובעת שהגוף יש לו חיות מהמאכל גם הנפש יונק משם חיותו, כן בעת שהיו בני ישראל במדרגה גדולה הרי עיקר חיותם היה חיות הנפש, והיה הגוף כטפל אל הנפש, דוגמת מה שאצלינו הנפש טפילה להגוף, ולכן שאב הגוף

מדבר מיציאת בני ישראל מהמ"ט שערי טומאה, ומסיבה זו היתה צורך לסדר הזה של הדרך כדי לייגעם, ומדבר כדי לצרפן כי היה צורך לנתק הקשר שבין בני"ל למצרים, כי היה בכח מצרים לקשר בני"ל בקשר חזק ואמיץ לטומאת מצרים, וכמו שאמרו אין עבד יכול לברוח ממצרים, הינו שנתקשרו בקשר חזק לטומאת מצרים, ובהגאולה ממצרים חוץ ממה שהיה גאולת הגופים ממצרים, היה בו גם ענין של גאולת הנפש, והיינו שיציאת מצרים מתפרש בב' אופנים, היינו יציאת הגופים ממצרים, ויציאת המצרים מנפש ישראל, להוציא מתוך נפשות בני"ל טומאת מצרים ולצורך זה היתה היגיעה במדבר. ור"י מדבר מבחינת הכניסה להשערי קדושה, שכפי שיצאו בני ישראל משערי טומאה כן נכנסו לעומת זאת לשערי הקדושה, ובזה שנתעלו להשערי הקדושה ממילא נתבטל הקשר להמצריים ודרכיהם, כי כל הדרך הזה היה לנתק הקשר עם המצריים, ומצינו בזהוה הקדוש שאמרו "וחמושים עלו בני ישראל" – שחמישים פעמים יצאו, פי' שיצאו מכל החמישים שערי טומאה, וכל יציאה משער של טומאה נקרא יציאת מצרים, ובאלו הימים שהלכו בדרך המדבר עד קבלת התורה, בכלום היתה יציאת מצרים, שבכל יום ויום יצאו משער טומאה אחד של מצרים, עד שבאו למתן תורה ואז יצאו לגמרי מכל שעבוד להמצריים, וכמו שמפרש הגר"א – כי בעת ששמעו 'אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', אז היה גמר היציאה מטומאת מצרים, וזה הוא השטר חירות של בני"ל, כי אז ניתק הקשר עם המצריים לגמרי, ולא נשאר רושם מהם אף כנק' קטנה בבני ישראל.

כשנדייק בדברי ר"י במכילתא נראה שלכאורה היה צריך להיות הסדר להיפוך, מקודם קריעת ים סוף ואח"כ קבלת התורה כפי הסדר של המקרים, אלא שהענין הוא שמדבר קודם מהתכלית המכוון, שהתכלית ביציאתם ממצרים היה קבלת התורה, ושם הגיעו אל שיא השלימות ויצאו לגמרי ממצרים, וכמו שכתוב בסדר הד' לשונות של גאולה, "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים", וזו היא הלשון הרביעי, שזה התכלית בכל הגאולה שיבואו לידי דרגה זו, שהקב"ה ייחד עליהם שמו "והייתי לכם לאלקים", וזה נתקיים במעמד הר סיני, שנאמר "אנכי ה' אלקיך", שהקב"ה ייחד עליהם שמו כלשון המכילתא "אלקי אני לכל בריה", אבל עליך יחדתי שמי ביותר". קריעת ים סוף וירידת המן היו הכנה לקבלת התורה, וכמו שמבאר ברמב"ן, כי קריעת ים סוף היתה הכנה לאכילת המן, וכמו שכתב: "ומאותה שעה נתעלית נפשם להתקיים בתולדותיו שהוא המן", ומהמן זכו לקבלת התורה, וכמו שאמרו "לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן". ומבאר מדברי הרמב"ן כי קריעת ים סוף מלבד הנס שהיה שם, היה בזה ענין של התעלות נפש, וכן אמרו בספרים דכמו שמבאר מדברי חז"ל שקודם שנכנס הנפש לגן עדן צריך לעבור דרך נהר דינור, כדי לצרף הנפש ולנתק

² במדבר כא, ה.

השכינה ממש, ולכן היה יכול להוריד המן מן השמים עבור בני ישראל.

אם אלה הדברים, הגענו אל הנקודה:

אומרת הגמרא {מסכת חגיגה טז. א} - ששה דברים נאמרו בבני אדם: בשלשה כמלאכי השרת ובשלשה כבהמה. שלשה כמלאכי השרת: יש להם דעת כמלאכי השרת ומהלכין בקומה זקופה כמלאכי השרת ומספרים בלשון הקדש כמלאכי השרת. שלשה כבהמה: אוכלין ושותין כבהמה ופרין ורבין כבהמה ומוציאין רעי כבהמה.

עם ישראל עומדים לפני מעמד הר סיני – שם הם אמורים לראות את הקב"ה;

נשאלת השאלה – איך אפשר לראות את הקב"ה, הרי נאמר {שמות לג, כ} **כִּי לֹא יֵרָאֵי הָאָדָם וְחַיִּי**?

אמר הקב"ה לעם ישראל: "כדי שתוכלו לראות אותי, אתם חייבים להיות כמלאכים ולא כבני אדם". אז מה הוא עשה?

בשלשה דברים אנחנו כבר כמלאכים, אבל יש לנו גם שלושה דברים כבהמות; היה הקב"ה צריך לנתק אותנו מאותם שלשה דברים שאנחנו כבהמות, כדי שנוכל לראות אותו, ולכן דבר ראשון הוא נתן לנו לפני מעמד הר סיני לאכול את המן – כדי שלא נוציא רעי כבהמה.

נישאר **"פרים ורבים כבהמות"**; אמר הקב"ה: "שלשה ימים לפני מעמד הר סיני {שמות יט, טו} **אֶל תִּגְשׁוּ אֶל אִשָּׁה**. אם לא ניגשים אל אישה, אז גם לא פרים ורבים כבהמה!"

אם ככה, בשישה דברים היינו דומים למלאכי השרת. לכן יכולנו לעמוד במעמד הר סיני, ולראות את הקב"ה יורד על ההר, כי היינו בבחינה של "שישה כמלאכי השרת".

ממילא אם היינו בששה כמלאכי השרת, אומר לנו **רבינו בחיי**, יכלו כולם לשמוע את שירת המלאכים; או כדעת **השפתי כהן** את יללת המלאכים, ולאף אחד לא קרה כלום!

עד כאן ביאורו הנפלא של **האור גדליה**.

בא הרמב"ן ואומר, שבמעמד הר סיני נדעזע כל העולם, וכך גם ישראל כמ"ש {יט, טז} **וַיַּחֲרֹד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בְּמַחְנֶה**;

כותב הרמב"ן {כ. ג} – ובהיותם שם בתחתית ההר מצפים ומתיצבים ירד ה' על ההר באש (שם יח), ויעל עשנו עד לב השמים חשך ענן וערפל (דברים ד יא), וחרד ההר עצמו ונזדעזע (לעיל יט יח) כאשר יעשו ברעש הנקרא "זלזלה" או יותר מכן⁴. וכן כתוב (תהלים קיד ד) ההרים רקדו כאלים

חיותו ממזון הנפש, מזיו השכינה שהוא מאכל וקיום המלאכים, ולכן בעת שהיה להם טענות על המן אמרו: "בלתי אל המן עינינו ונפשנו יבשה", נפשנו יבשה דייקא, כי ה' חסרון בהנפש, ובעת שירדו ממדריגתם לא ה' להם שייכות להיות נזונים מזיו השכינה. וכן מבואר בחתם סופר כי בדרך כלל סדר עיכול המזון בגוף הוא, שמקודם הולך אל הכבד, והלך דרך הכבד להלב ומהלב אל המוח, שהמאכל נזדכך עד שראוי להיות מזון להמוח, אבל הסדר במן היה להיפוך, שהשפעת המזון ה' להמוח, והלך דרך המוח אל הלב ומהלב אל הכבד, והסדר הזה הוא ר"ת מ"ל", שאז הנפש היא המלך על הגוף, וכשהסדר הוא להיפוך שהולך מקודם אל הכבד, הר"ת הוא כל"ם.

היות והגוף והנפש מחוברים, לכן אכילה ממאכלות אסורות משפיעה על נפש האדם³.

סיפר לי יהודי, שהוא הלך פעם לרב שך צ"ל ושאל אותו: "כבוד הרב, יש לי חבר שהחליט להתחזק, הוא ביקש שאתן לו מצוה אחת להתחיל איתה; מה לתת לו כבוד הרב – שבת? תפילין?"

אמר לו הרב שך: "תאמר לו שיקפיד לאכול רק כשר, ולהתרחק ממאכלות אסורות!"

"למה דוק את זה???"

אמר לו הרב שך: "פשוט מאד. אם הוא יאכל מאכלות אסורות, למרות שהוא יתחזק הוא לא יתקדם מילימטר בקדושה, כי זה יטמם לו את המוח!"

אומרת הגמרא {מסכת תענית ט. א} - ר' יוסי בר' יהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל ואלו הן משה ואהרן ומרים, וג' מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן: באר וענן ומן; באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה.

נשאלת השאלה – למה דוקא בזכות משה ירד המן?

אומר האור גדליה – כי משה היה משוי מכל תאוות ועיני העולם הזה, וכמו שמפרש המהר"ל שלכן נקרא שמו משה "כי מן המים משיתיהו", שמים מרמז על כח התאוה כמבואר בספרים (עיי' שערי קדושה למהר"ו), ומשה היה משוי מכל התאוות של עולם הזה, ומשה רבינו היתה לו שייכות בעצם להיות ניזון מזיו השכינה, וכמו שמצינו באמת שה' בשמים ארבעים יום, ולחם לא אכל ומים לא שתה, כי שאב חיותו מזיו

³ **ברוך שאמר:** לכן נפסק בשולחן ערוך, שלא יתן אדם את בנו לגויה כדי שתניק אותו, כי היות והיא אוכלת מאכלים לא כשרים, עצם היניקה ממנה תגרום לולד פגם בנפש.

⁴ **ברוך שאמר:** סיפר לי חבר, שפעם הוא עלה על טיסה לאחת המדינות. באמצע הטיסה המטוס נכנס ל"כיס אוויר" ממושך של

צריך להיות מעלה עשן, וכמו שהיה עמוד האש ההולך לפני מחנה ישראל ועל המשכן?

באה המשנה באבות, ומונה עשרה ניסים שאירעו לאבותינו בבית המקדש;

אומרת המשנה {פ"ה מ"ה} – עֲשֶׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לְאַבֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. לֹא הִפִּילָה אֲשֶׁה מִרִּיחַ בָּשָׂר הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא הִסְרִיחַ בָּשָׂר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם, וְלֹא נִרְאָה זָבוּב בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים, וְלֹא אֵרֶע קָרִי לִכְהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, וְלֹא כָבו גִּשְׁמִים אֲשֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה, וְלֹא נִצְחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הָעֵשָׂן {כ}, וְלֹא נִמְצָא פָסוּל בְּעֶמֶר וּבִשְׂתֵי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים, עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רוּחִים, וְלֹא הִזִּיק נֹחַשׁ וְעֶקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם מֵעוֹלָם, וְלֹא אָמַר אָדָם לְחַבְרוּ צֵר לִי הַמָּקוֹם שְׁאֵלִין בִּירוּשָׁלַיִם.

כותב הברטנורה – וְלֹא כָבו גִּשְׁמִים אֲשֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה. וְאִף עַל פִּי שֶׁהַמַּזְבֵּחַ בְּמָקוֹם מְגָלָה הִיָּה: וְלֹא נִצְחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הָעֵשָׂן. שְׁלֹא יִהְיֶה מִתְמַר וְעוֹלָה.

אומרת הגמרא {מסכת יומא כא. ב} – וְעֵשֶׂן הַמַּעֲרָכָה אֵפִילוּ כָל הָרוּחוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בָּאוֹת וּמִנְשׁוֹבוֹת בּוֹ, אֵין מְזִיזוֹת אוֹתוֹ מִמָּקוֹמוֹ. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְמִי הוּא עֵשֶׂן בַּמַּעֲרָכָה הָאֵם הִיא עוֹלָה עֵשֶׂן מֵאֵשׁ הַמַּעֲרָכָה שֶׁל הַמַּזְבֵּחַ? וְהַתְנִיָּא חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֹאמְרוּ בְּאֵשׁ שֶׁל הַמַּעֲרָכָה: צוּרְתָהּ הִיָּתָה נֹרְאִית כִּאִילוּ הִיא רְבוּצָה עַל גְּבִי הַמַּזְבֵּחַ כִּאִרִי רֹבֵץ; וּבִרְהָ כַחֲמָה בְּרוּרָה כְּשֶׁמֶשׁ; וְיֵשׁ בָּהּ מִמֶּשׁ בְּשִׁלְהֶבֶת שֶׁלָּהּ; וְהִיָּתָה אוֹכֵלֶת שׁוֹרֶפֶת דְּבָרִים לַחִין בָּאוֹתָהּ קִלּוֹת כְּדָבָרִים יִבְשִׁין; וְאִינָה מַעֲלָה עֵשֶׂן. מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: כִּי קָא אִמְרִין בְּדֵהֲדִיּוּט כְּשֶׁאִמְרֵנוּ שֶׁעֵשֶׂן הִיא עוֹלָה מֵאֵשׁ הַמַּעֲרָכָה, הַתְּכוּנוֹ מִן הָאֵשׁ הָרִגִּילָה שֶׁהוֹסִיפוּ עַל הָאֵשׁ שִׁירְדָה מִן הַשָּׁמַיִם. דִּתְנִיָּא נֹאמְרָה בְּתוֹרָה {וִיקְרָא א-ז} וְנִתְּנָה בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁל עַל הַמַּזְבֵּחַ. מִכָּאֵן אֲנוּ לְמַדִּים שֶׁאֵע"פ שֶׁאֵשׁ יוֹרֶדֶת מִן הַשָּׁמַיִם דֶּרֶךְ נֹס, מִכָּל מָקוֹם מִצְוָה עַל הַכֹּהֲנִים לְהַבִּיא אֵשׁ מִן הַדִּיּוּט, כְּלוֹמֵר, אֵשׁ הָעֵשׂוּי בְּיַד אָדָם, וְלִהְיוֹת אוֹתָהּ עַל הַמַּזְבֵּחַ סְמוּךְ לָאֵשׁ שִׁירְדָה מִן הַשָּׁמַיִם. מֵהָאֵשׁ הַזֹּאת עֹלָה עֵשֶׂן, אֲבָל לֹא מִן הָאֵשׁ שִׁירְדָה מִן הַשָּׁמַיִם.

הדברי ירמיהו לא מונה את כל המקומות שירדה בהם השכינה. אבל חז"ל מונים לפחות עשרה מקומות לכך – נביא כמה:

אומר תוספות {מסכת חגיגה טו. א} – אַבּוּיָה אַבִּי אַבּוּיָה שֶׁל אִלְשֶׁע בֶּן אַבּוּיָה הוּא מְגִדוּלִי יְרוּשָׁלַיִם וּבְיוֹם שָׁבָא לְמַהוּלִי לְמוֹל אֶת בְּנוֹ, קָרָא לְכָל גְּדוּלֵי יְרוּשָׁלַיִם וְהוֹשִׁיבֵן בְּבֵית אַחַד וְלֹר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס וְלֹר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה בְּמָקוֹם אַחֵר מִן דְּאֶחָלִין וְשֵׁתִין שְׁרִין מִטְפָּחִין וּמִרְקָדִים, אִמְרִי אִמְרוּ הַחֲכָמִים: עַד דְּאֶלִּין עֵסְקִין בְּדִידָהּ נַעֲסוֹק בְּדִידָן; יֵשְׁבוּ וְנִתְעַסְקוּ בְּדָבָרֵי תוֹרָה. יִרְדָּה אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְהִקִּיפָה אוֹתָן. אִמְרוּ לוֹן אַבּוּיָה אַבָּא גְּבָרִין מַה בָּאתֶם לְשִׁרוֹף בֵּיתִי? אִמְרוּ לוֹ: ח"ו

גבעות כבני צאן, ואיננו משל, כאשר איננו משל הים ראה וינס הירדן יסב לאחר (שם ג), ונתחזק קול השופר מאד (לעיל יט יט), אז ראו העם וינועו לאחר ויעמדו מרחוק (כאן) יותר מן הגבול, ואז אמרו אליו כלם שלא ידבר עמהם האלהים כלל פן ימותו, כי במראה נהפכו ציריהם עליהם ולא עצרו כח (דניאל י טז), ואם ישמעו הדבור ימותו, ומשה חזקם ואמר להם אל תיראו (פסוק כ), ושמעו אליו ויעמדו העם מרחוק במעמדם (פסוק כא), כי לא רצו בכל דבריו להתקרב אל הגבול, ומשה נגש אל הערפל (שם), לא בא בתוכו, ואז דבר אלהים עשרת הדברות.

נשאלת השאלה – בשביל מה היה צורך בכל ההפחדה הזאת; למה היה צריך להפחיד את עם ישראל?

לפני שנגיע לביאור הדברים, הייתי רוצה להביא רעיון נפלא שמוצא בספר דברי ירמיהו, של הרב חיים ירמיהו פלנסברג; הוא שואל שאלה מאד יפה, שלא מצאתי באף אחד מהמפרשים שעומד עליה והשאלה הזאת מאד מפליאה:

{יט, יח} וְהָרִי סִינִי עֵשָׂן כָּלֹּ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יֵרֵד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ וַיַּעַל עֵשָׂנוּ כְּעֵשָׂן הַכֶּבֶשֶׂן וַיִּחְרַד כָּל הָהָר מֵאֵד.

שואל הדברי ירמיהו – זה הפסוק קשה מאד, מה היה צריך להיות ההר עשן, וכעשן הכבשן עד כי חרד כל ההר מאד?

אומרת הגמרא {מסכת ב"ב עה. א} – ואמר רבה א"ר יוחנן: עֲתִיד הַקֶּב"ה לַעֲשׂוֹת שֶׁבַע חוֹפוֹת לְכָל צָדִיק וְצָדִיק שֶׁנֹּאמַר {ישעיה ד-ה} וּבְרָא ה' עַל כָּל מִכּוֹן הָרַצִּיּוֹן וְעַל מִקְרָאֵיהֶם עֵנָּן יוֹמָם וְעֵשָׂן וְנוֹגַהּ אֵשׁ לְהַבִּיא לִילָה כִּי עַל כָּל כְּבוֹד חוֹפָה. מִלְמַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹשֶׂה לוֹ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא חוֹפָה לִפְנֵי כְבוֹדוֹ. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: עֵשָׂן בַּחוֹפָה לְמַה מִּי צָרִיךְ בְּכָל עֵשֶׂן בַּחוֹפָה?! אִמְרָה רַבִּי חֲנִינָא: שֶׁכָּל מִי שֶׁעֵינָיו צְרוּת בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים בְּעוֹלָם הַזֶּה מִתְמַלְאוֹת עֵינָיו עֵשָׂן לְעוֹלָם הַבָּא.

אומר הדברי ירמיהו – הלא המעמד הנבחר הוא יום חופתה של בתו של מלך היא התורה הקדושה, וכמ"ש הפייטן (ביצור ליום ב' של שבועות) מתפארת הייתי ביום חתונתי, וכדאיתא בגמרא {מסכת תענית כו:} ביום חתונתו – זו מתן תורה? ויותר יפלא הטעם מה שאמר הכתוב בזה "מִפְּנֵי אֲשֶׁר יֵרֵד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ" על כן היה עשן, הלא האש שמן השמים אינה מעלה עשן כדאיתא ביומא {כא:} חמשה דברים נאמרו באש של מערכה כו' ואינו מעלה עשן, וכ"ש אש דשכינה שלא היה

בערך שעה שלימה. הטייס הודיע בכריזה: "רבותי, שאף אחד לא יזוז ממקומו, צריכים רחמי שמים גדולים כדי לצאת מזה בשלום. שכל אחד יקח תהילים ויתחיל לקרוא". קם ירושלמי אחד ממקומו, הפך את הכובע ואמר "צדקה תציל ממוות" – מה שבטוח, לפחות נכסה את הטיסה ©

וההר חרד כעומד להתפוצץ, ועכ"ז נשאר ההר עומד במקומו, וזה היה פלא גדול איך במצב כזה נשאר ההר במקומו!

והנה כאשר נתבונן על מצב התורה והיהדות בזמנינו, נראה דבר נפלא, יש אנשים כאלה לא מעט מן הדור החדש אשר התרחקו מן היהדות לגמרי. פורקי עול תורה ומצוות ואין שום דבר המקשרם אל עמם, ועכ"ז הוא מרגיש בנפשו רגש שהוא מקשרו אל עמו, והוא סובל בשביל שמו 'יהודי' צרות הרבה, וחוקים מעיקים. הוא שואל את נפשו, על מה ולמה אני חפץ להיות ישראל ולסבול כ"כ צרות? אבל אין לו על זה תשובה מאומה! כי אם שדבר זה הוא רגש עמוק בלבו שהוא מכריחו להישאר עם עמו ולהיות עמו בצרה, ולא לעזוב דגל היהדות. שלפרוש מן היהדות ח"ו הוא אצלו כפורש מן חייו; הרגש הזה שאנו רואים באנשים האלה, שהוא מכריחם שלא לעזוב את מקומם, הושרש בלב האומה הישראלית במעמד הנבחר, בחזיון הנורא שראינו, איך הר סיני עשן כולו וגו' ויחרד כל ההר מאד, ועכ"ז היה עומד במקומו, החזיון הזה לא היה חזיון בעלמא למראה עינים כמו שמראים על במות ישחק, רק עם החזיון הזה השריש נותן התורה ית' **בלבם את רגש האלקי הזה, המקשרם לעמם גם בעת שהר סיני עשן כולו**, והוא במצב נורא מאד, שאם לא הושרש בלבם את הרגש הזה במעמד הנבחר, אז לא היו יכולים לעמוד ח"ו בכל הגזרות המעיקות עליהם, והר סיני החרד היה נופל תחתיו, והיה נעשה ארץ מישור, ככל מקומות המישור שמסביב!

וז"ש הגמרא דשבת הנ"ל, מאי דכתיב "ויתיצבו בתחתית ההר", והנה אין הכוונה שהיה קשה להם הלשון "בתחתית ההר", כי זה ודאי אינו קשה לפי פשוטו, שהכוונה סמוך אצל ההר. אבל כוונתם היא על סוף הפסוק שאמר **"וְהָרַרְתִּי עֵשֶׂן כָּל־מִפְּנֵי אֲשֶׁר יֵרֵד עָלָיו ה' בָּאֵשׁ וַיַּעַל עָשָׁן כַּעֲשֵׁן הַכֶּבֶשׂ וַיִּחָרֵד כָּל הָהָר מְאֹד"**, שזה הפסוק הוא קשה מאד, למה היה צריך להיות ההר עשן וכל הענין, ועשן בחופה למה, וכמו שהקשינו? "מלמד שכפה עליהן ההר כגיגית", ר"ל שבזה שההר סיני היה עשן כולו והיה חרד עד שהיו חושבים שהוא נופל תחתיו, ועכ"ז לא זז ממקומו, בזה הראה להם הקב"ה, שעם קבלת התורה הוא נותן בלבם גם רגש של כפיה, שהוא מכריח אותם שלא יעזבו את מקומם ודתם שגם בעת שההר סיני יהיה עשן כולו מפני הצרות והגזרות והחוקים המעיקים, עד כי ידמו שההר נופל תחתיו, עכ"ז מוכרחים להיות עומדים במקומם ושלא לעזוב דגל אמונתם, שלפרוש מן היהדות יהיה אצלם כפורשים מן חייהם **ושם תהיה קבורתם!**

פירוש הדבר, ידע הקב"ה שיהיו תקופות קשות לעם ישראל; עם ישראל יבער! – יכניסו אותם לתוך תאי גזים, מיליונים יעלו על המוקד, ישרפו בתי כנסת, היהדות תרעד! – ואנשים ישאלו: "איפה הקב"ה???", ולכן הזהיר אותנו כבר הקב"ה

אלא יושבין היינו וחוזרין דברי תורה מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני ...

מעשה נוסף, מספרת הגמרא {מסכת חגיגה יד, ב} – **ת"ר:** מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה מהלך בדרך ור' אלעזר בן ערך מחמר אחריו; אמר לו: רבי שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה. אמר לו: לא כך שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד אלא א"כ היה חכם מבין מדעתו אמר לו רבי תרשיני לומר לפניך דבר אחד שלמדתני. אמר לו: אמור. מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי מעל החמור ונתעטף וישב על האבן תחת הזית. אמר לו: רבי מפני מה ירדת מעל החמור? אמר לו ר' יוחנן בן זכאי: אפשר אתה דורש במעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלין אותנו ואני ארכב על החמור? מיד פתח ר"א בן ערך במעשה המרכבה ודרש וירדה אש מן השמים וסיבבה כל האילנות שבשדה. פתחו כולן ואמרו שירה מה שירה אמרו {תהלים קמח-ז} הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות עץ פרי וכל ארזים הללויה. נענה מלאך מן האש ואמר: הן הן מעשה המרכבה.

דוגמא נוספת יש לנו ממשה רבינו, שנגלה אליו הקב"ה בפעם הראשונה – ואיפה? בסנה הבוער, כמ"ש {שמות ג, ב} **וְהִנֵּה הַסֵּנֶה בָּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינֶנּוּ אֶכֶל.**

למרות האש, לא מצינו בשלשת המקומות הללו שהיה גם עשן. אם ככה, למה דוקא במעמד הר סיני היה גם עשן?

בא הרב **פלנסברג** ועפ"י הרעיון המענין שהוא כותב, יתכן ומדובר על תקופה שלאחר השואה:

בהר סיני היו נשמות כל ישראל;

אומר הפרקי דרבי אליעזר {פרק מ"א} – **יצא קול ראשון והשמים והארץ רעשו ממנו, והימים והנהרות ברחו, ההרים והגבעות נתמוטטו, וכל האילנות כרעו. והמתים שבשאול חיו ועמדו על רגליהם, שנאמר {דברים כט, יד} כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום. וכל העתידים להיבראות עד סוף כל הדורות, שם עמדו עמהם בהר סיני, שנאמר {שם} ואת אשר איננו פה עמנו היום.**

אם ככה, בשביל מה היה צריך הקב"ה לעשות את כל ה'אפקטים' האלה במעמד הר סיני; רעידת אדמה, קול שופר, עשן וכו'???

כותב הדברי ירמיהו – אבל הענין! כי הראו לישראל במעמד הנבחר חזיון נורא מאד, איך שהר סיני בוער באש והעשן עולה ממנו כעשן הכבשן. עד שהר סיני יחרד מאד, כאלו הוא עומד ליפול, ויהיה ההר שווה עם כל מקומות המישור שמסביב – אבל לגודל התמהון, הר סיני עומד חזק על מקומו, הוא בוער באש נוראה ועשן עולה ממנו כעשן הכבשן,

ואמר: {דברים ד, ט} "רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך! – למה נגליתי אליך בעשן, ברעידת אדמה ובקול שופר??? לומר לך, אם יגיעו תקופות שהכל ירעד – שהכל ישרף, אל תשאל איפה אני כי היית במעמד הזה כבר! העברתי לך כבר את המסר! – בכל מקום ובכל מצב אני נמצא – גם בדברים הקשים ביותר! שגם בהר סיני, כשהכל היה חשוך ומעושן – הייתי שם!"

מהדברים הנפלאים האלה, הייתי רוצה לגשת לנק' נוספת:

אומרים חז"ל {מדרש שוחר טוב בתהילים, מזמור סח} – סיני מהיכן בא? אמר ר' יוסי: נתלש מהר המוריה, כחלה מעיסה, ממקום שנעקד יצחק אבינו. אמר הקב"ה הואיל ויצחק אביהם נעקד עליו – נאה לבניו לקבל עליו תורה.

נשאלת השאלה – למה דוקא בגלל שיצחק נעקד עליו, נאה לתת עליו את התורה?

כותב הפרקי דרבי אליעזר {פרק לא} – ומהיכן לקח הקב"ה שופר? שתי קרניו של איל שופרות. בשל שמאל נשמע קולו הקב"ה על הר סיני, שנאמר {שמות יט, יט} ויהי קול השפר. וקרן של ימין הוא גדול מן שמאל, ועתיד לתקוע בו לעתיד לבוא בקבוץ של גלויות, שנאמר {ישעיה כז, יג} ויהי ביום ההוא יתקע בשופר גדול.

שואל הרמב"ן⁵ – ולא הבינתי זה, כי אילו של יצחק עולה הקריב אותו, והקרנים והטלפים הכל נשרף בעולות (זבחים פה:). אולי גבל הקב"ה עפר קרנו והחזירו למה שהיה?

שואלים המפרשים – למה הרמב"ן שואל רק על הקרניים, ומה עם הגידים והעור?

על כך עונה כבר הפרקי דרבי אליעזר במקום;

כותב הפרקי דרבי אליעזר {פרק לא} – רבי חנינא בן דוסא אומר אותו האיל לא יצא ממנו דבר לבטלה, אפרו של איל הוא יסוד שעל גבי המזבח הפנימי, שנאמר {שמות ל, י} וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה. גידיו של איל הם עשרה כנגד עשרה נבלים של כינור שהיה דוד מנגן בהם. עורו של איל הוא אזור מתניו של אליהו, שנאמר {מ"ב א, ח} ויאמרו אליו איש בעל שער ואזור עור אזור במתניו.

בא המהר"ל ואומר, שחז"ל רצו ללמד אותנו שישנו קשר בין עקידת יצחק לבין מעמד הר סיני;

כותב המהר"ל {גור אריה, שמות קמ"ז} – ושופר אילו של יצחק היה, פירש שאין הש"י משתמש בשופר של איל שהוא לבני אדם ולכך אמר שהוא שופר של אילו של יצחק

וזה השופר הוא קדוש מפני קדושת האיל שנקרב תחת יצחק. והרמב"ן הקשה על אגדה זאת כי שופר של אילו של יצחק קרב על גבי המזבח וצריך לומר שחזר הקב"ה וגבל את עפרו אבל לפי דעתו, אגדה זו יש לה סוד וכו'. והרא"ם פירש דברי אגדה זאת שפירש הקרן ממקום חיבורו ששוב אין ראוי להקטרה ולא הועיל כלום שאם פירש מחיים ולא היה ראוי להקטרה א"כ לא היה נקרב תחת יצחק ומאי חשיבות זה השופר של אילו של יצחק כיון דפירש מן האיל ועוד וכי לא הם דברי פרקי ר"א דקאמר ... פירוש הדבר מפני שקרב אברהם האיל תחת יצחק בנו גרם זכות לבניו שכל דבר אשר היה באיל קנו כנגדו מעלה עליונה אלהית לכך כל הדברים שזכר שופר של שמאל ושל ימין וגידיו ועורו כנגדו קנו ישראל מעלה עליונה באלו דברים. ודבר זה נקרא שהיה אילו של יצחק שהרי בשבילו נעשה ותמונתו היה תחתיו שאם היה הבדל ביניהם כגון שבזכות שקרב האיל נתן להם עושר אע"ג שבשבילו נעשה, לא יאמר שהעושר הוא אלו של יצחק כיון שאינם שוים. אבל דבר שנעשה בשבילו ודוגמתו ותמונתו נעשה תחתיו, הרי הוא לגמרי אותו דבר וכמו שפירש רש"י למעלה אצל האלה שרה אמו כי הדבר שהוא דומה לגמר זה תחת זה יאמר שהוא דבר בעצמו ואני תמה על הרמב"ן ז"ל וכי אדם בעולם שסובר שהיה השופר הזה שיוצא ממנו הקול במתן תורה שופר טבעי?! שמקשה על המדרש ז"ל שהקרנים של איל שהקריב אברהם נשרף לא עלה על דעת אחד מעולם ולפיכך אף אם נשרף דאיל לא נשרף, רק מה שראוי לשריפה. אבל שאינו ראוי לשריפה לא נשרף. ומפני כי האיל הזה הוא דבר שאינו בטבע במה שהוא נברא בין השמשות והוא בלתי טבעי שאילו היה דבר טבעי היה נברא בששת ימי בראשית בטבע, ומפני שההפסד ע"י הקרבה ראוי לדברים הטבעיים והיא לה' בטבע וכאשר מגיע הפסד להם, אין לומר שהיו אותם הנבראים לבטלה, כי לכך נבראו והגיע להם הפסד. אבל דבר שאינו בטבע היה לבטלה אם היה לה' הנפסד לפי שאין הפסד בזה ע"י הקרבה לדבר שהוא שלא בטבע. אם היה מגיע הפסד הדבר שהוא שלא בטבע היה לבטלה אחר שאין מטבעם הפסד, לכך אמר האיל שנברא בין השמשות שהוא שלא בטבע לא יצא מאתו דבר לבטלה, שהרי השופר של מתן תורה לא היה דבר טבעי, וכן השופר שהוא לעתיד וכן הכינור של דוד ...

כותב הטור {ס' תי"ז הלכות ר"ח} – ושמעתי מאחי הרב יהודה ... המועדים נתקנו כנגד האבות: פסח כנגד אברהם דכתיב {בראשית יח, ו} לושי ועשי עוגות, ופסח היה. שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק. סוכות כנגד יעקב, דכתיב {בראשית לג, יז} ולמקנהו עשה סוכות וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים, כנגד י"ב שבטים.

⁵ על הפס' {יט, יג} במשך היכל המה יעלו בקר.

שאפילו הכהן הגדול לא היה לו רשות לכנס לפני לבית קדשי הקדשים רק ביום הכיפורים⁷. מחמת ששם היתה עיקר השראת השכינה. א"כ עתה שבתוך ד' אמות של הלכה שאמרו חז"ל {ברכות ח.} ששם השכינה שורה, בודאי ילמוד ביראה ולא יסיח דעתו ח"ו לדברים בטלים.

נשאלת השאלה – מהי כל המטרה בלימוד התורה מתוך אימה ויראה?

בא ר' חיים מוולוז'ין בספרו **נפש החיים**, ומאריך מאד בענין הזה; בואו נקרא שלשה קטעים מתוך דבריו:

אומר ר' חיים מוולוז'ין {שם שער ד' פ"ה} – ולפי ערך גודל אוצר היראה אשר הכין לו האדם, כן ע"ז הערך יוכל ליכנס ולהשתמר ולהתקיים בתוכו תבואות התורה כפי אשר יחזיק אוצרו. כי האב המחלק תבואה לבניו הוא מחלק ונותן לכל א' מדת התבואה כפי אשר יחזיק אוצרו של הבן אשר הכין ע"ז מקודם. שאף אם ירצה האב וידו פתוחה ליתן לו הרבה, אמנם כיון שהבן אינו יכול לקבל יותר מחמת שאין אוצרו גדול כ"כ שיוכל להחזיק יותר. גם האב א"א לו ליתן לו עתה יותר. ואם לא הכין לו הבן אף אוצר קטן, גם האב לא יתן לו כלל כיון שאין לו מקום משומר שתתקיים אצלו. כן הוא ית"ש ידו פתוחה כדיכול להשפיע תמיד לכל איש מעם סגולתו רב חכמה ובינה יתירה. ושתתקיים אצלם ויקשרם על לוח לבם, להשתעשע אתם בבואם לעולם המנוחה ותלמודם בידם. אמנם הדבר תלוי לפי אוצר היראה שתקדם אל האדם. שאם הכין לו האדם אוצר גדול של יראת ה' טהורה, כן ה' יתן לו חכמה ותבונה ברוב שפע כפי שתחזיק אוצרו. הכל לפי גודל אוצרו.

⁷ **ברוך שאמר:** נתאר לעצמנו איך היה הכהן גדול ביום הכיפורים – כמה הכנות נפשיות הוא היה מכין את עצמו למעמד הגדול הזה, שיתכן שהוא לא יצא משם בחיים; אומרת הגמרא {מסכת יומא ט, א} – **אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן: מאי דכתיב {משלי י-כז} 'יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה? 'יראת ה' תוסיף ימים' – זה מקדש ראשון, שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים גדולים, הרי האריכו ימים מפני שהיו יראי ה'; 'ושנות רשעים תקצרנה' – זה מקדש שני, שעמד ד' מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלוש מאות כהנים גדולים. צא חסר מהם מארבע מאות ועשרים שנות הבית, מ' שנה ששמש שמעון הצדיק בכהונה גדולה, ושמונים שנה ששמש יוחנן כהן גדול, עשר שמש ישמעאל בן פאבי, ואמרי לה ויש אומרים: י"א שמש ר' אלעזר בן חרסום ונשארו מאתיים שבעים ותשע שנה לכל שאר הכהנים {שמספרם יותר ממאתים תשעים וששה}, מכאן ואילך צא וחשוב ותמצא שכל אחד ואחד לא הוציא שנתו שמת בתוך שנתו הראשונה ככהן גדול, שהואיל והיו הכהנים בימי בית שני רשעים, נתקצרו ימיהם והיו מתים; אם כהן גדול היה נכנס בפחד וביראה, עאכ"כ כל אחד מאיתנו שיושב ולומד תורה!**

בא המהרש"א במסכת עבודה זרה, ודן בקטע קצר מאד בענין מעמד הר סיני;

כותב המהרש"א {עבודה זרה ג, א ד"ה יום הששי} – ולכולי עלמא בשבת נתנה תורה ... ויש לספק בזה דלכולי עלמא נתנה תורה ביום נ"א מן הספירה. למה קבע הש"י חג השבועות לדורות ביום חמשים מן הספירה, והכוונה בזה לפי שלא היו ישראל אז ראויין לחכמת התורה עד שיטהרו ויקדשו עצמם מכל טומאת מצרים שיצאו משם, כמ"ש "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו וכו'", ועל כן היתה הטהרה במספר שבעה שבועות ויום חמשים שהם מספרים קדושים כענין שנת שמיטים ויובלות ולפי שביום נ' נגמרה הטהרה שזכינו אחר כך ביום נ"א לקבל התורה קבע הש"י אותו יום חמשים לחג שבועות כי יראת חטא קודם לחכמה במעלה ובזמן.

באים רבותינו, ומהיסוד הזה לומדים את היסוד המרכזי לכל ענין קבלת התורה:

אומרת הגמרא {מסכת ברכות כב, א} – **דתניא {דברים ד-ט} והודעתם לבניך ולבני בניך וכתוב אח"כ יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב. מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע.**

זאת אומרת, כמו שבמעמד הר סיני הכל 'רקד' – כולם היו באימה גדולה מגודל המעמד, כך צריך להיות לימוד התורה שלנו – באותה אימה שהיינו בה במעמד הר סיני!

אומרת הגמרא {מסכת יומא עב, ב} – **אוי להם לשונאיהם של תלמידי חכמים, שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים. מכריז ר' ינאי: חבל על דלית ליה דרתא חבל על מי שאין לו חצר, ותרעא לדרתיה עביד** אבל עושה הוא שער לחצרו. התורה אינה אלא שער כניסה ליראת שמים. ולכן, מי שלומד תורה ואין בו רצון לקנות בה יראת שמים, הרי הוא עמל בחינם, כמי שבונה שער שאינו נפתח לשום מקום.

אומרת המשנה באבות {פ"ג מ"י} – **רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניה אומר, עשרה שיושבין ועוסקין בתורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר (תהלים פב) אלהים נצב בעדית אל. ומניין אפלו חמשה, שנאמר (עמוס ט) ואגדתו על ארץ יסדה. ומניין אפלו שלשה, שנאמר (תהלים פב) בקרב אלהים ישפט. ומניין אפלו שנים, שנאמר (מלאכי ג) אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו'. ומניין אפלו אחד, שנאמר (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך**

כותב ר' חיים מוולוז'ין {רוח חיים על אבות פ"ו מ"י} – **באימה ביראה.** כי איך לא יאחזנו חיל ורעדה בהעלותו אל לבו,

⁶ לשון סגי נהור.

את הדברים האלה, כותב **בעל הטורים** בשתי שורות בפרשת בחוקתי;

כותב בעל הטורים – בחוקתי תלכו. היא היראה וכתוב יראת ה' היא אוצרו אם תמלאו את אוצרותי אמלא אוצרותיכם יפתח ה' לך את אוצרו.

ומהו אוצרו של הקב"ה?

אומרת הגמרא {מסכת שבת לא, א} – יראת שמים היא אוצרו!

באים חז"ל ועומדים על נושא הסיום שבחר לסיים שלמה המלך בשני ספריו; את ספר קהלת הוא מסיים בפס' {יב, יג} **סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם;** בקטע האחרון במדרש קהלת, מספר המדרש שאבוא דשמואל נשא הספד על ר' לוי בר סיס';

מספר המדרש {קהלת רבה שם} – שבשעה שאדם נפטר מן העולם, הקדוש ברוך הוא אומר למלאכי השרת ראו מה הבריות אומרות עליו, כשר היה, ירא שמים היה פלוני זה, מיד מטתו פורחת באויר. כד דמר רבי לוי בר סיס', עאל אבא אבוי דשמואל ואפטר עלוי הדין קרייה והספיד עליו את הפס': **סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, למה רבי לוי דומה למלך שהיה לו פרדס והיו בו מאה גפנים והוא עושה ממנו מאה חביות יין, והיה אותו פרדס חביב עליו מכל פרדסים שיש לו, עמד על תשעים והיה עושה מאה חביות. עמד על שמונים, עמד על שבעים, עמד על ששים, עמד על חמשים, עמד על ארבעים, עמד על שלשים, עמד על עשרים, עמד על עשרה, והיה עושה מאה חביות של יין, עמד על אחת והיה עושה מאה חביות של יין, אמר המלך חביב עלי זה הגפן מכל פרדסים שיש לי. כך אמר הקדוש ברוך הוא חביב עלי הוא ככל העולם, וכיון שמת, אמרו: כי זה כל האדם.**

נשאלת השאלה – ולמה בחר אבוא דשמואל להספיד עליו דוק את הפס' הזה?

מסביר המאור שבתורה עפ"י דברי מדרש בספר הושע:

מספר המדרש {ילקוט שמעוני, הושע, רמז תקל"ג} – רבי לוי בר סיס' באו גייסות [שודדים] לעירו ונטל ספר תורה ועלה לראש הגג, אמר: ריבונו של עולם אם בטלית חדא מלתא מן דין ספרא יעלון להון לסטים ואי לא יזלון להון מדאיתבעון ולא ישתכחון הלכו ולא חזרו יותר.

אומר המאור שבתורה {ח"ה מגילות} – אלקים עשה את האדם כדי שירא מלפניו ולכן ר' לוי בר סיס' היה חביב להקב"ה לפי שהשלים את מדת היראה.

נפלא מה הספידו עליו את האלקים ירא ומצותיו שמור כי זה כל האדם. היה שלם ביראת שמים כי זהו הוא עצמו מה שטרח ויגע מתוך בחירתו הוא. גם להיות מהדרשנים הטובים ולנהל עדה הוא ממעלות חשובות שבאדם אבל בהם יש כבר הרבה ממתנת ה', כשרונות ועוד סגולות מיוחדות, אבל ההשתלמות במידת היראה זהו האדם עצמו איש האמונה נאבד והלך מאתנו.

את ספר משלי, מסיים שלמה המלך בפס' {לא, ל} **שקר החן והבל היפי אשה יראת ה' היא תתהלל** – מה דורשים חז"ל על הפס' הזה?

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין כ, א} – אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן: מאי דכתיב {משלי לא-ל} **שקר החן והבל היופי. "שקר החן" זה יוסף, "והבל היופי" זה בועז, "יראת ה' היא תתהלל" זה פלטי בן ליש. דבר אחר; "שקר החן" זה דורו של משה, "והבל היופי" זה דורו של יהושע, "יראת ה' היא תתהלל" זה דורו של חזקיה מלך יהודה, שאף שדורותיהם של משה ויהושע עסקו הרבה בתורה, דורו של חזקיה עלה על גביהם, עד שלא נמצא בו עם הארץ בארץ ישראל כולה.**

אומר רש"י – דורו של משה ויהושע. עסקו בתורה הרבה ודורו של חזקיה יותר מהם כדכתיב {ישעיה י} וחובל עול מפני שמן ואמרינן בחלק {לקמן דף צד:};

אומרים חז"ל בגמרא {מסכת סנהדרין צד, ב} – נאמר בנבואת ישעיהו על מפלתו העתידה של סנחריב {ישעיה י-כז} והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמר, ועולו מעל צואר, וחובל עול מפני שמן. א"ר יצחק נפחא: פירוש 'וחובל עול מפני שמן' הוא: חובל עול של סנחריב, מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות להאיר להם בזמן הלימוד בלילות, כלומר, שבזכות התורה שעסקו בה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות זכו למפלה זו של סנחריב. מספרת הגמרא על לימוד התורה בימי חזקיה: **מה עשה חזקיהו? נעץ חרב על פתח בית המדרש, ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו! ואכן בסופו של דבר בדקו מדין ועד באר שבע, ולא מצאו עם הארץ שהיו כל ישראל עוסקים בתורה ובקריאתה; וכן בדקו מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה שהן קשות ביותר.**

איך יכול להיות שילדים קטנים שולטים בכל הלכות טומאה וטהרה??? – **"שקר החן והבל היפי אשה יראת ה' היא תתהלל"** – אם יש לך כלי קיבול – אם יש לך יראת שמים, ממילא גם תינוקות יהיו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה!

עפ"י הדברים האלה, נוכל להבין מדוע לקח הקב"ה את הר המוריה והעביר אותו להר סיני:

תלמוד בבלי, **כי היכי דלא נטרדיה** כדי שהתלמוד הבבלי לא יטריד אותו בבואו ללמוד את הגמרא של ארץ ישראל מפי רבי יוחנן. **ייתב מאה אחרניתא** הוא יושב בתענית מאה יום נוספים, בתפילה **דלא לשכוב ר' אלעזר בשניה** שלא ימות רבי אלעזר בשנותיו (בחיי) **ונפלין עילוייה מילי דצבורא** ויפלו עליו עניי הציבור ולא יוכל ללמוד תורה כרצונו. **ויתב מאה אחרני** והוא יושב בתענית מאה יום נוספים **דלא נשלוט ביה נורא דגיהנם** שלא תשלוט בו אש של גיהנום. **כל תלתין יומי** כל שלשים יום **הוה בדיק נפשיה** היה רבי זירא בודק את עצמו בדרך זו: **שגר תנורא** היה מסיק התנור, **סליק ויתב בגייה** ועלה וישב בתוכו⁹, **ולא הוה שלטא ביה נורא** ולא היתה האש שולטת בו. **יומא חד** כשעה כך, **יהבו ביה רבנן עינא** נתנו בו החכמים עיניהם **ואיתרנו שקיה** ונחרנו שוקיו, **וקרו ליה** וקראו לו **החכמים** מכאן ולהבא: **קטין חריך שקיה** הקטן חרוך השוקיים.

מספרת הגמרא {מסכת ברכות כח. א} – ר' זירא כי הוה חליש מגירסיה כשנחלש מתוך לימוד והיה זקוק למנוחה, **הוה אזיל ויתב אפתחא דבי ר' נתן בר טובי** היה הולך ויושב ליד פתח בית המדרש של רבי נתן בר טובי, **כי אמר: כי חלפי רבנן** כאשר יעברו החכמים להיכנס לבית המדרש או לצאת ממנו, **אז איקום מקמייהו ואקבל אגרא** אז אקום מפניהם, שמצוה לקום מפני תלמידי חכמים, ואקבל שכר על מצוה זו מן השמים.

אומר הבן יהוידע – איקום מקמייהו ואקבל אגרא. מקשים ממ"ש התנא דאין לעבוד ע"מ לקבל פרס ובהשקפה הראשונה תרצתי דהכא שאני טורח להביא עצמו לידי חיוב שהולך למקום דעברי רבנן כדי שיקום ... ועוד נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו מהר"ח ז"ל בשער מעשי המצות וז"ל: א"ל מורי ז"ל שאם יכין האדם לכוונה זו שכתבנו בהיותו קם בפני ת"ח או זקן שיועיל לו מאד להתחכם בתורה עכ"ל. והשתא י"ל שהוא היה הולך ומכוין כוונה שאמר רבינו האר"י ז"ל כדי שיתחכם בתורה ולא בשביל שכר עולם הזה או עולם הבא ורק כדי להתחכם ואין בזה משום פרס, כי התחכמותו בתורה היא צורך עסק התורה כי ע"י שהוא מתחכם יבין דברי תורה על אמיתותם ולזה החכמה קרי לה אגרא.

מספר המדרש {במדבר רבה. פרשה טו. אות טז} – אמר רבי אבא הכהן בר פפא כשהייתי רואה סיעה של בני אדם הייתי הולך בדרך אחרת שלא להטריח עליהן, שלא יהיו רואין ועומדים מלפני וכך אגרום להם ביטול תורה ח"ו! וכשאמרתי דברים לפני רבי יוסי בן רבי זבידא, אמר לי צריך אתה לעבר לפניך ויהיו רואין אותך ועומדים לפניך ואת מביאם לידי יראת שמים, שנאמר (ויקרא יט, לב):

הר סיני היה מקום שבו הכניס בנו הקב"ה יראה; כל מטרת הקב"ה היתה, להכניס בנו מורא ופחד! – ומה המקום הראשון בבריאה, שעליו נאמר יראה בפעם הראשונה?! בהר המוריה, שנאמר {בראשית כב, יב} **כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה**; ואיך קרא אברהם אבינו להר הזה?! אומרת התורה {שם יד} **ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראא** – מלשון יראא!

נק' נוספת:

אומרת התורה: {בראשית יד, יח} **ומלכי צדק מלך שלם הוציא להם יין והוא כהן לאל עליון.**

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה נו, אות י} – אברהם קרא אותו לירושלים בשם: יראא, שנאמר: ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראא. שם קרא אותו את ירושלים בשם: שלם, שנאמר (בראשית יד, יח): ומלכי צדק מלך שלם, אמר הקדוש ברוך הוא: אם קורא אני אותו יראא כשם שקרא אותו אברהם, שם אדם צדיק מתרעם, ואם קורא אני אותו שלם, אברהם אדם צדיק מתרעם, אלא הריני מחבר את שניהם וקורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם, יראא שלם - ירושלים.

כותב הענף יוסף – אברהם קרא אותו יראה וכו'. הכוונה ששם בן נח היה לו לעיקר שלימות המעלות ומדות ומושכלות. אבל אברהם אבינו היה לו עיקר יראתו ואהבתו יתברך. ושניהם יחד השיגו שהמקום ההוא מוכן להשגה מאד. ע"כ קרא לו שם בשם שלם שממנו השגת השלימות. ואברהם קראו יראה ששם נקל להשיג מחכמות האלהית המביאה ליראת רוממותו יתברך. והקב"ה קראו בשם שניהם להודיע ששניהם נצרכים לאדם, ומ"מ הקדים שם יראה לשלם מפני שהיראה הוא יסוד הראשון וגם תכלית האחרון.

לקח הקב"ה את הר המוריה והעביר אותו להר סיני – למה??? כי זהו חלק מאותו תהליך ש"כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת" – אתה רוצה להגדיל את אוצרות התורה שלך?! ראשית תגדיל את יראת השמים שלך!

אם אלה פני הדברים, הייתי רוצה לעמוד על אמורא אחד ובזה לסיים:

אחד האמוראים הגדולים שהיו לעם ישראל, היה נקרא בשם **רבי זירא**;

מספרת הגמרא {מסכת ב"מ פה. א} – ר' זירא כי סליק לארעא דישראל כאשר עלה לארץ ישראל **ייתב (ישב) מאה תעניתא, דלשתכח גמרא בבליה מיניה** שישתכח ממנו

⁸ מובא גם בילקוט שמעוני, תהילים ע"ו, רמז תתי"ג.

⁹ **ברוך שאמר:** ולמה בדק את עצמו דוקא באש? כי אומרת הגמרא {סוף חגיגה כז.}: שאין אור של גיהנם שולט בצדיקים; מוסיף המהרש"א במקום ואומר, שהוא התענה שנה שלימה, מלבד שבתות וחגים.

העני מחזיק בידו האחת את העגבניה ובידו השניה את המלח – "תגיד, נראה לך שאני צמחוני? מה נראה לך שאני אעשה עם עגבניה ומלח???"

"אז מה אתה רוצה ממני – זה מה שביקשת!"

"תביא איזה באגט!" – נכנס בעל הבית לביתו, ומוציא לו לחמניה;

"תגיד לי, מה זה נראה לך – סעודה מפסקת של תשעה

באב? תשים איזה חביתה עם חומוס יקמץ!" 😊

אומר המדרש – התחיל ממלח וסיים בבאגט!

רבותינו מביאים את הדברים האלה, על הבקשות של הימים הנוראים; בתחילת תפילת העמידה אנחנו מבקשים רק חיים – "זכרנו לחיים, מלך חפץ בחיים, כתבנו בספר חיים, למענך אלהים חיים" – "מה אני מבקש ריבונו של עולם – קצת חיים!" – בקשה מינימלית!

"אתה רוצה חיים" – אומר הקב"ה – "אין בעיה – קיבלת!" – אתה יודע איזה סוג של חיים אלה?

ישנם אנשים ש'חיים' – יש להם בלון חמצן על הגב וצינור מחובר להם לאף, עם שנוף קל מאחורה – אבל הם חיים; כל שלושה ימים מגיע טנדר של חמצן, וממלא לו את הבלון – הוא חי??? כן, ואפילו מדבר בטלפון! – זה חיים???

"חס וחלילה!!!" 😊 – ומיד אתה משדרג את הבקשה – "מי

כמוך אב הרחמן, זוכר יצוריו ברחמים לחיים" – "ריבונו של עולם, אתה לא הולך לחבר אותי עכשיו לבלון חמצן – כן? תן לי נשימה עצמאית" – ברחמים!"

"אתה רוצה בלי בלון? אין בעיה – קיבלת!"

ישנם אנשים, שאמנם הם ללא בלון חמצן, אבל הם גם לא יכולים לזוז מהכיסא! – זה חיים???

אתה מגיע לסוף התפילה – פתאום אתה מקבל אומץ – "וְכָתַב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתְךָ!"

מקודם ביקשת רק 'חיים' – אח"כ שדרגת את הבקשה: "חיים ברחמים" – ועכשיו – "חיים טובים!!!" – "ריבונו של עולם, אני צריך להסביר לך מזה 'חיים טובים'? אתה הרי נותן 'חיים טובים'... אבל אם לא הבנת, אז בוא ניפרד בבקשה 'אחרונה' – 'וּבְסֵפֶר חַיִּים, בְּרָכָה וְשְׁלוֹם, וּפְרִנָּה טוֹבָה וְיִשׁוּעָה וְנַחֲמָה, וְגִזְרוֹת טוֹבוֹת, נִזְכָּר וְנִכְתָּב לְפָנֶיךָ, אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, לְחַיִּים טוֹבִים וְשְׁלוֹם' – רגע, אבל אולי לא הבנת למה התכוונתי, אז אני רק אעשה 'עושה שלום' ואני אסביר לך" – ועכשיו מגיעה רשימת הרכש – 44 'אבינו מלכנו!' – "ריבונו של עולם – תרשום!" 😊

מִפְנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם וְיִרְאֶת מְאֻלָּהֶיךָ, לָמָּה, שְׂמַעְלֶתָן שֶׁל צַדִּיקִים מַעֲלָה שְׁאִין לָהּ יִרְדָּה.

ויש לשאול – א' כמו ר' זירא שנכנס לתנור בוער כל ל' יום צריך יראת שמים?!

עפ"י דברי ר' חיים מוולוז'ין שהבאנו, התשובה פשוטה מאוד. הוא צריך יותר יראת שמים, כדי שיוכל להגדיל את הקיבולת של לימוד התורה!!!

אם אלה פני הדברים, הייתי רוצה לסיים בדברי מדרש:

לדוד המלך, ישנה בקשה אחת {תהילים כז, ד} **אֶחָת שְׂאֵלְתִי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֶבְקֶשׁ** – ומה הבקשה שלו? **שִׁבְתִּי בְּבֵית ה' כָּל יְמֵי חַיִּי** – אבל זה לא נגמר כאן, אלא מכאן זה רק מתחיל! – **לְחַזּוֹת בְּנוֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ ... כִּי יִצְפְּנִי בְּסֶכֶה בְּיוֹם רָעָה יִסְתַּרְנִי בְּסֶתֶר אֹהֱלוֹ בְּצוּר יְרוּמָמִנִי וכו'.**

אומר המדרש (שוחר טוב בתהילים, מזמור כז) – אמר לו הקב"ה: בתחילה אתה אומר אחת שאלתי שבתי בבית ה', וחזרת ואמרת לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו?! אמר לפניו דוד: **ריבונו של עולם** ממך למדתי! **לא יהא העבד שוה לרב? בתחילה לא באת עלי באחת, שנאמר {דברים י} ועתה ישראל מה ה' אליהך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אליהך, ואח"כ פתחת עלינו במצוות הרבה, שנאמר {שם} ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו וגו', הוי דיו לעבד שיהא כרבו.**

נשאלת השאלה – מה בא לומר לנו כל הדו-שיח הזה כאן; דוד המלך מבקש בקשה א' ואח"כ מכניס עוד שש?

באים המפרשים ועונים תירוץ, שתמיד סדר הבקשה צריך להתחיל בקל ואח"כ לעלות בהדרגה עד לכבד ביותר;

משל למה הדבר דומה? משל לעני אחד, שדפק על דלת אחד הבתים:

"סליחה אדוני, יש לך אולי קצת מלח???" – מי לא ייתן לו מלח? אפילו אשתו של לוט נתנה 😊

"כן בודאי!" – מוציא לו את המלח ונותן לו.

הוא לוקח את המלח ומביט בו בתמיהה: "סליחה אדוני, מה רצית שאני אעשה עם זה?"

"לא יודע... אתה ביקשת את זה – לא?!"

"מה רצית, שאני יאכל מלח – אתה יודע שזה הורס את הכליות?!" תביא איזה עגבניה, שיהיה לי על מה לפזר את זה!" 😊

נכנס לבית, מוציא עגבניה גדולה ונותן לו.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

אמר דוד המלך: "ריבונו של עולם, ממך למדתי איך לבקש! – לא את סדר הבקשות, אלא ממך למדתי לבסס את הבקשה על דבר אחד וממילא ממנו יגיעו שאר התוצאות; את אמרת: **"ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך"** – זה מה שאני מבקש!" – ולמה? כי כאשר יש לך יראת שמים, ממילא הכל יבוא מאליו; לאהבה את ה' אלקיך ... לשמור מצוותיו וכו' – כל זה, זה תוצאה של יראת שמים!!!

כותב המלבי"ם – אחת שאלתי מאת ה', איני שואל דברים רבים לפי התחדש הצרכים, שיתחדש לכל אדם בכל עת שאלה אחרת, רפואה, מזונות, הצלה מהאויב וכדומה, רק שאלה אחת שאלתי בעבר, **ואותה אבקש תמיד בעתיד,** כי בשאלה זו כלולים כל השאלות, והוא **שבתי בבית ה' כל ימי חיי,** השאלה ששאלתי אודות שבתי בבית ה' רק אותה אבקש, שעל ידה אגיע לכל הצרכים הפרטיים.

הלך הקב"ה במעמד הר סיני, והרעיד את כל העולם! – ולמה??? כי כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת; אומר לנו ר' **חיים מוולוז'ין,** וכך כותב גם **בעל הטורים,** ככל שתגדיל את יראת השמים שלך, כך תוכל להכניס לתוכך יותר ויותר תורה!

כותב ספר חסידים {אות קנ"ו} – ואם תראה שלשה דורות ולמעלה תלמידי חכמים, ואח"כ זרעם עמי הארץ, לא תאמר דברי חכמים בטלים, שמא נתחתנו במשפחה שאין דינם להיות ביניהם תלמידי חכמים. ואמרו חכמים: רוב בנים דומים לאחי האם לכך בניהם עמי הארץ. כיוצא בו ליראי אלהים וחסידים שנאמר {קהלת ד יב} והחוט המשולש לא במהרה ינתק. ואם תראה שפוסק מדור רביעי יראי שמים וחסידים [בידוע שהתחתנו במי שאין דינם להתחתן כגון שאין ירא שמים וחסיד] ולפיכך אותו הדור כך. לפיכך יתחנן אדם על עצמו ועל זרעו ועל זרע זרעו בכל יום להקב"ה לזווג בזיווג יראת שמים עם תורה וגמילות חסדים. כי על שלשתן נאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק. כי שלש תיבות שוות בגימטריא: ירא"ת, תור"ה, גמילו"ת חסדי"ם – ששקולין ירא"ת, כתור"ה, וגמילו"ת חסדי"ם כתורה!

כתוב בספרי החסידות, שבכל פעם הקריאה מעוררת את השעה. פירוש, מה שהיה במעמד הר סיני חוזר פעם נוספת גם השבת!

ככל שנגדיל את יראת השמים שלנו, ייתן לנו הקב"ה יותר תורה. ויהי רצון שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו ומפי זרע זרענו עד עולם, ונזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן ואמן!!!

פרשת יתרו – כל אחד והציפ שלו – שנת תשפ"ב.

של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא שנאמר {ישעיה 10-טז} כי הנה באש ה' נשפט. אמר להן כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. ומה קול ההמון הזה ששמענו? אמר להם: חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו, שנאמר {תהילים כט-יא} ה' עוז לעמו יתן. מיד פתחו כולם ואמרו {תהילים כט-יא} ה' יברך את עמו בשלום.

נשאלת השאלה – לכאורה, איך בדיוק שמעו את קריעת ים סוף ומלחמת עמלק – והרי לא היתה את כל הטכנולוגיה שיש היום?!

שאלה נוספת, שואל המהר"ם שיק, בשביל מה היה יתרו צריך לבוא – הוא היה יכול להישאר במדין ולהתגיר שם?!

דבר ראשון יש לדעת, שעל השאלה מאיפה ידעו על קריעת ים סוף, זה לא כ"כ קשה כי אומרים חז"ל שכל מימות שבעולם נבקעו, אז ממילא אם אדם בשוויץ היה יושב באמבטיה ופתאום נבקעו לו המים לשני הצדדים והוא נשאר יבש, ואשתו בדיוק בישלה מרק והמים בסיר נבקעו לה לשנים – א' אמר לשני והשני לשלישי והשלישי לרביעי וככה התפרסם הדבר. אבל בכל זאת, מאיפה ידעו על מלחמת עמלק? התשובה כתובה בשני מדרשים;

אומרת התורה: {שמות יז, ט} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וַיֵּצֵא הַלֶּחֶם בְּעֶמְלֵק מִחֶר אֲנֹכִי נֹצֵב עַל רֹאשׁ הַגִּבְעָה וּמִטָּה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי.

נשאלת השאלה – מה פירוש "בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים" – איזה אנשים צריך לבחור בדיוק?

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת יתרו. עוסקת הפרשה במעמד הר סיני – קבלת התורה.

מעמד הר סיני הוא א' האירועים שנצטוונו לזכור בכל יום; זה א' מששת הזכירות שבני עדות אשכנז אומרים בכל יום, לעומת בני עדות ספרד, שיש להם עשר זכירות; אומרת התורה בפרשת ואתחנן {דברים ד, ט} רַק הַשְׁמֹר לָךְ וְשִׁמְרָה נְפִשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֵיךָ: {ו} יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּחָרֵב בְּאֶמְרָה ה' אֵלֵי הַקֵּהל לִי אֶת הָעָם וְאֶשְׁמַעֵם אֶת דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאָדָמָה וְאֵת בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן.

בא הזוהר הקדוש ושואל, מה זכה יתרו שפרשת קבלת התורה נקראה על שמו?

כדי להבין את הדברים, נצטרך ללמוד קטע ברש"י בתחילת הפרשה, על הפסוק: {יח, א} וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדִּין חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיָּא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם;

אומר רש"י – וישמע יתרו. מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק.

אומרת הגמרא {מסכת זבחים קט"ז, א} – שכשניתנה תורה לישראל היה קולו של הקב"ה הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתו רעדה בהיכליהן ואמרו שירה, שנאמר {תהילים כט-ט} ובהיכלו כולו אומר כבוד. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו שמא מבול בא לעולם? אמר להם בלעם: {תהילים כט-י} ה' למבול יושב וישוב ה' מלך לעולם; כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו: מבול

שנפרע החוב ויצאו ממצרים, ויבא עליהם להנקה משבועתו. והיינו דכתיב "ויבא עמלק".

בפרשת כי תצא, אומרת התורה: {דברים כה, יז} **זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עִמְלֶק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:** {יח} **אֲשֶׁר קָרָה בְּדֶרֶךְ! וְזָנַב בְּךָ כָּל הַנְּסָשִׁלִים אֲסָרֶיךָ וְאַתָּה עָנִי וְיָגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים.**

אומר רש"י – **אשר קרך בדרך**. לשון קור וחום, צנך והפשירך מרתיחתך, שהיו כל האמות יראים להלחם בכך ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה. אף על פי שנכוה, הקרה אותה בפני אחרים.

ארבעים שנה אחרי קריעת ים סוף, אמרה רחב למרגלים: "עדיין כולם פוחדים ממכם!" באו עמלק ואמרו: "למרות שנקבל מכה – לפחות נצליח לצנן את האמבטיה!"

אומר הספר נתיב התורה – וחשש יתרו שמא גם הוא יתפש לקרירות ואדישות, ולכן מיד ששמע שני דברים אלו (קריעת ים סוף ומלחמת עמלק) מיהר ובא להתגיייר.

בא יתרו בפרשת השבוע ואומר: {יח, יא} **עֲתָה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים כִּי בְּדֶבֶר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם** – ומאיפה ידע יתרו מי גדול באלהים ומי לא?

אומר רש"י – **עתה ידעתי**. מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר: **מכל האלהים**. מלמד שהיה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה.

תארו לעצמכם את האפיפיוז נואם ביום ראשון לפני כל מאמיניו – בכל העולם כולו; הוא עומד ואומר: "רבות! שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד!!!" ואז הוא פונה אל כל ציבור המאמינים ואומר להם: "תדעו לכם, זו הפעם האחרונה שאני הולך לדבר כאן. מחר בע"ה אני עוזב את איטליה ונוסע לירושלים עיר הקודש כדי להתגיייר בבית הדין של הבד"צ! – איזה רעש זה היה עושה בעולם!!!"

זה מה עשה יתרו באותו זמן – הוא היה האפיפיוז של אותו הזמן! כל מי שרצה לדעת איך לעבוד ע"ז, היה מגיע לשאול אותו;

אומר הזוהר הקדוש {ח"ב דף סט, ע"א} – **וְכִינּוּ דְאֵתָא יִתְרוֹ כִּינּוּ שְׂבָא יִתְרוֹ, דְּאִיהוּ כּוֹמְרָא עֲלָאָה, דְּכָל טַעוֹנוֹ אַחֲרֵינוּן שְׁהוּא כְּמָר עֲלִינוּן שֶׁל כָּל יִתְרֵי הָאֲלִילִים, כְּדִין אֲתִתְקַף וְשָׁלִיט יִקְרָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כָּלָא אֲזַ הַתְחַזֵּק וְשָׁלִט כְּבוֹד הַקְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל הַכֹּל.**

בגין, **דְּכָל עֲלָמָא, כִּד שְׁמַעוּ שְׁמַע גְּבוּרְתִּיהָ דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, זָעוּ מְשֻׁם שְׁכָל הָעוֹלָם, כְּשֶׁשְׁמַעוּ שְׁמַע גְּבוּרְתָּהּ שֶׁל הַקְדוּשָׁא**

אומר החזקוני – **בחר לנו אנשים**. שנולדו באדר השני ואין להם לירא ממכשפות, שהרי אין בו מזל¹⁰ ובני עמלק מכשפנים הם ויש להם יכולת בי"ב מזלות ובעת שאין בו מזל, אין כשוף מצליח¹¹. ד"א בחר לנו אנשים כדי שיהא מספר חיל שלנו ושלחם שווים.

מעבר לזה, אומרים חז"ל¹², הלך משה רבינו ועצר להם את השמש – ובזה הוא שיבש להם את כל מערכת הכישופים.

ולכן אם עמדה השמש מלכת, ממילא כולם ראו את זה! – וזה מה שאומר לנו רש"י: "מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" – קריעת ים סוף שכל מימות שבעולם נבקעו. ומלחמת עמלק מזה שהשמש עמדה מלכת!

לכאורה, בשביל מה באו עמלק ממרחק 1600 ק"מ להילחם עם ישראל ברפידיים, והרי לא היה להם זהב ולא כסף ולא מקורות מים?!

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין צט. ב} – **תמנע** בתו של שעיר החורי, אחותו של לוטן **בת מלכים הואי** היתה **דכתיב {בראשית לו-כט} אלוף לוטן אלוף תמנע וכל אלוף הנזכר בתורה מלכותא בלא תאגא היא** שר גדול, כמותו כמלך, אלא שאינו מעוטר בכתר מלכות. והנה לוטן זה, ירש את שררת ה"אלוף" משעיר אביו, אבי כל משפחת החורי, ונמצא שאחותו תמנע היתה בתו של מלך. **בעיא לאיגיורי** רצתה תמנע להתגיייר. **באתה אצל אברהם יצחק ויעקב** ובקשה מהם שיגייירוה **ולא קבלוה הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו**, כי **אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו** לבניהם של האבות, דהיינו לאליפז בנו של עשו בן יצחק **ולא תהא גבירה מלכה לאומה אחרת** לחורים בני שעיר! וזהו מה שבא הכתוב "ואחות לוטן תמנע" ללמדנו, כמה היתה גדולתו של אברהם אבינו, וכמה היו משתוקקים להידיבק בזרעו, עד שבת מלכים כתמנע העדיפה להיות פילגש בביתם. **נפק יצא מינה** נולד ממנה **עמלק דצערינהו לישראל** שגרם הרבה צער לישראל.

כותב ההדר זקנים מבעלי התוספות – **ויבא עמלק**. נמצא במדרש ... כיון שראה עשו שלא עשה אליפז מצותו, הלך לעמלק בן אליפז וא"ל שיהרג יעקב. נתרצה עמלק לדברי זקנו עשו, ונשבע לו שיהרגנו. כששמעה תמנע הדבר הרע, הזהירה בו כמו שעשתה לאליפז ולא קבל דבריה. אמרה לו: חוב גדול מוטל על זרעו של אברהם, כדכתיב "ועבדום וענו אותם". ואם תיהרג יעקב, הרי החוב מוטל עליך ועל זרעו של עשו, כי אתם מזרע אברהם. ולכך המתין עד אחר השיעבוד

¹⁰ שלא נמצא בתוך גלגל המזלות.

¹¹ **ברוך שאמר**: ולכן מי שרוצה להתחתן עם מכשפה, זה מומלץ רק אם הוא נולד באדר שני – כדי שלא תצליח לשלוט עליו 😊

¹² ירושלמי, מסכת ראש השנה פ"ז, ה"ב.

שחז"ל באו ולמדו בגזירה שוה שמשה רבינו הנקרא 'איש' שאל לשלום חותנו, ומה איכפת לנו אם יתרו גם הוא שאל לשלום משה חתנו, התייחס השתחוואה ונשיקה שעשה משה לכבוד חותנו, בא ללמדנו שחייב אדם בכבוד חותנו, אבל שאילת שלום הוא דבר שנוהג גם בסתם בני אדם, ומה הוא החידוש שבא להודיענו בזה.

ואפשר לפרש משום שמשה לא נחפז לקבל את יתרו לגירות עד אשר יחקור אותו וידע אם אמנם בא להתגיייר לשם שמים, או משום שהוא נמצא במצב ירוד, וישראל הם כעת ברום המעלה ולכן בא להסתפח עם ישראל [ובכחאי גוונא הוי בגדר שאמרו (יבמות כד, ב) אין מקבלין גרים לימות המשיח, וכן לא קבלו גרים בימי דוד ושלמה¹⁴] והנה רש"י פי' מהמכילתא, מה שנאמר (פסוק ה) ויבוא יתרו וגו' אל המדבר, אף אנו יודעים שבמדבר היה, אלא בשבחו של יתרו דיבר הכתוב שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר מקום תוהו לשמוע דברי תורה, ע"כ. ולכאורה יקשה ע"ז שאמרו שהיה יושב בכבודו של עולם, הלא אמרו במדרש {פ' שמות והוא ברש"י שם}, שיתרו פירש מעבודה זרה¹⁵ ועמדו בני המדינה ונדהו שלא יעשו לו מלאכה ולא ירעו את צאנו, ולכן היה מוכרח לשלוח את בנותיו לרעות את צאנו, ואף אותן גירשו הרועים מפני הנידוי, א"כ היה נרדף אפילו מן הרועים¹⁶, ואיך אמרו כאן שהיה יושב בכבודו של עולם, וצריך לומר שמזמן שבא משה אל יתרו וישב עמו וראו את גדולתו וגבורתו של משה, אז החזירו את יתרו לכבודו ולכהונתו¹⁷,

ברוך הוא זעו. וכלהו הוו מסתכלין ב'יתרו' וכלם היו מסתכלים ב'יתרו', דאיהו חכים ורב ממנא דכל טעון דעלמא שהוא חכם וממנה גדול של כל אלילי העולם, כיון דחמו, דאיהו אתא ופלח ליה לקודשא בריך הוא כיון שראו שהוא בא ועובד לקדוש ברוך הוא, ואמר עתה ידעתי כי גדול יי' מכל האלהים, כדן כללו אתרחקו מפולחניהון, וידעו דלית בהו ממשו אז כלם התרחקו מעבודותיהם וידעו שאין בהם ממש. כדן אתי' יקר יקרא דשמה קדישא דקודשא בריך הוא, בכל סטרי' ואז התכבד כבוד השם הקדוש של הקדוש ברוך הוא בכל הצדדים. ועל דא אתרשים פרשתא דא באורייתא, ושירותא דפרשתא הוה ביה ב'יתרו' ולכן נרשמה פרשה זו בתורה, וראשית הפרשה היה בו, ב'יתרו'.

אומר לנו הזוהר הקדוש יסוד נפלא. אתה רוצה לדעת למה פרשת מעמד הר סיני נקראת על שם יתרו?! כשכר ליתרו על מעשה קידוש ה' שעשה בכל העולם! אין לך אדם מכל הגרים, שעשה רעש בכל העולם כיתרו!

בא הבאר יוסף ומוסיף על הדברים;

יתרו מגיע למדבר, אומרת התורה: (יח, ה) ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חתן משה הר האלהים וגו'. {ז} ויצא משה לקראת חתנו וישתחו וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו האלה.

אומר רש"י – וישתחו וישק לו. איני יודע מי השתחוה למי, כשהוא אומר איש לרעהו, מי הקרוי איש, זה משה, שנאמר (במדבר יב ג) והאיש משה.

נשאלת השאלה – כמה זמן לא פגש משה את יתרו?

מקסימום שמונה עשר חודש¹³, ומה הוא עושה כשהוא רואה אותו?! יוצא לקראו ושואל לשלומי – וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום";

לפני ארבע פרשיות, קראנו על המפגש של משה עם אהרן; אומרת התורה: {ד, כז} ויאמר ה' אל אהרן לך לקראת משה המדבר וילך ויפגשו בהר האלהים וישק לו – 60 שנה הם לא רואים א' את השני, וכשהם נפגשים הם לא שואלים א' את השני 'מה נשמע!' ומה עושה אהרן?! – וישק לו" – מה פתאום הוא מנשק אותו?!

אומר הספורנו – וישק לו. כמנשק דבר קדוש, כענין וישקהו ...

אומר הבאר יוסף – יש להבין מה זה שספרה לנו התורה ששאלו איש לרעהו לשלום, ומובן מאליו מן הסתם ששאלו לשלום כמנהג וכרגיל, ומה בא ללמדנו בזה, ולא עוד אלא

¹³ **ברוך שאמר:** תלוי אם יתרו בא לפני מתן תורה או אחרי.

¹⁴ **ברוך שאמר:** ולמה לא קיבלו גרים? היות ובזמן שעם ישראל ברום המעלה, כולם רוצים לידבק בהם – זו לא חכמה. החכמה לידבק בהם כאשר הם בשפל המדרגה – דוגמת רות המואביה שבאה ודבקה בנעמי כשהיתה בשפל המדרגה – כשהיה רעב ולא היה מה לאכול!

¹⁵ **ברוך שאמר:** אמר להם "אני לוקח פסוק זמן מכל הע"ז" – וכמו שאומר ה – WAZE "מחשב מסלול מחדש" 😊

¹⁶ **ברוך שאמר:** שבזמן הזה הוא היה בשפל המדרגה!

¹⁷ **ברוך שאמר:** שאז התרוממה בחזרה מעלתו של יתרו – ולמה? כי אומרים חז"ל שמטה האלקים היה תקוע אצל יתרו בגינה; כותב הפרקי דרבי אליעזר {פרק מ'} – המטה שנברא בין השמשות, נמסר לאדם הראשון בגן עדן, ואדם מסרו לחנוך, וחנוך מסרו לנח ונח מסרו לשם, ושם מסרו לאברהם, ואברהם מסרו ליצחק, ויצחק מסרו ליעקב, ויעקב הורידו למצרים ומסרו ליוסף בנו. וכשמת יוסף נשלל [נלקח] כל ביתו וניתן בפלטרין של פרעה. והיה יתרו [נ"א: פרעה] אחד מחרטומי מצרים וראה את המטה ואת האותות אשר עליו, וחמד אותם בלבו ולקחו והביאו ונטעו בתוך גן ביתו של יתרו. וראה את המטה ולא היה אדם יכול לקרוב אליו עוד. וכשבא משה לביתו נכנס לגן ביתו של יתרו, וראה את המטה וקרא את האותות אשר עליו, ושלח ידו ולקחו. וראה יתרו את משה ואמר זה עתיד לגאול את ישראל ממצרים, לפיכך נתן לו את צפורה בתו לאשה; פירש הרד"ל: ולא היה אדם יכול כו'. בילקוט וספר הישר [נאמר] שבחנו גיבורי קיני לתלשו בבקשם לקחת את צפורה בתו (שנראה שנדרה יתרו למי

רש"י לא אומר אף מילה על פס' כ' – וקשה, למה צריך להסביר להם "את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו", והרי כתוב קודם לכן "וזהררתם אתם את החקים ואת התורות"?

כותב התורה שלמה – והודעת להם את הדרך ילכו בה. רמז לציון קברות (שעושין סימנים על הקברות בסיד וכו' דחזור כעצמות כדי שלא ילכו אוכלי תרומה לשם, רש"י) ... (מועד קטן ה"ב).

אומר המדרש **שכל טוב** – והודעת להם. זה בית חיהם, הודיעם זמנים שילכו לבתי כנסיות ובתי מדרשות ולהראות את פני ה' במקום אשר יבחר ...

כותב התרגום יונתן בן עוזיאל – "... ותהודע להון ית צלותא דייצולן בבית כנשתהון ..."¹⁸

פירוש נוסף, מה זה 'בית חיהם'?

כותב רש"י (מסכת שבת י') – **חיי עולם**. תורה תפלה צורך חיי שעה היא לרפואה לשלום ולמזונות.

אותו הדבר משה רבינו, שהיו העם באים מהבוקר עד הערב לשאול אותו שאלות;

כותב הרמב"ן – כי יבא אלי העם לדרוש אלהים. השיב משה לחותנו צריכים הם שיעמדו עלי זמן גדול מן היום, כי לדברים רבים באים לפני, כי יבא אלי העם לדרוש אלהים להתפלל על חוליהם ולהודיעם מה שיאבד להם, כי זה יקרא "דרישת אלהים", וכן יעשו עם הנביאים כמו שאמר (ש"א ט) לפני ישראל כה אמר האיש בלכתו לדרוש אלהים לכו ונלכה עד הרואה, וכן ודרשת את ה' מאותו לאמר האחיה מחלי זה (מ"ב ח ח), שיתפלל עליו ויודיענו אם נשמעה תפלתו, וכן ותלך לדרוש את ה' (בראשית כה כב), כמו שפירשתי שם, ועוד שאני שופט אותם, כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי. ועוד אני מלמד אותם תורה, והודעתי להם את חקי האלהים ואת תורותיו.

באה הגמרא בשני מקומות בש"ס¹⁹, ומביאה דרשה;

אומרת הגמרא (מסכת ב"ק צט, ב – ק, א) – **כדתני רב יוסף (שמות יח-כ) והודעת להם זה בית חיהם; את הדרך זו גמילות חסדים; ילכו זו ביקור חולים; בה זו קבורה; את המעשה זה הדין; אשר יעשו זו לפני משורת הדין.**

כותב רש"י – בית חיהם. תלמוד תורה.

ובמדרש {פ' בלק והובא ברש"י שם} אמרו, ויאמר מואב אל זקני מדין, מה טיבן של זקני מדין כאן אלא שהיו רואין את ישראל נוצחין שלא כדרך הארץ, אמרו: מנהיג שלהם במדין נתגדל נדע מהם מה מדותיו, אמרו להם זקני מדין אין כחו אלא בפיו וכו', ע"כ. מבואר מזה שמשה רבינו כשהיה במדין ראו בו גדולות ונפלאות שעשה שם בכח פיו, ולכן מצד פחדם ומוראם מפני משה עשו שלום עם יתרו והושיבוהו על כנו ולכהונתו.

אולם עכשיו רצה משה לידע, אם אולי מעת שמשה נפרד מחותנו, חזרו אנשי מדין שוב לרדוף אותו ולנדותו, ולכך בחר לו יתרו לבוא אל משה ואל ישראל להתגיייר, ולכוונה זו אמר "וישאלו איש לרעהו לשלום", ולמדו חז"ל שמשה הנקרא 'איש' שאל לשלום יתרו, היינו ששאל לו איך הוא נמצא עכשיו שם במדין, אם הוא חי בשלום עם בני עמו ובני מדינתו אם לא, וכשנודע לו למשה שאמנם חותנו הוא בשלום ושלוח, ויושב גם עכשיו בכבודו של עולם, א"כ גירותו הוא רק לשם שמים, אז קבלו **ויבאו האהלה**, ואמרו על זה במכילתא – זה בית המדרש, וזהו הכוונה במה שסיפר הכתוב ששאלו איש לרעהו לשלום, ולמדו חז"ל דהפירוש שמשה שאל לשלום חותנו, ואין הכוונה על שאילת שלום הנהוגה והרגילה בין איש לרעהו, אלא על שאילת שלומו ומעמדו ומצבו לפי הכוונה המבוארת, להיווכח מזה אם ביאתו היא לשם שמים.

ע"כ דבריו הנפלאים.

לאחר הדברים האלה, הייתי רוצה לעמוד על נושא א' בפרשה – העצה שנותן יתרו למשה רבינו:

אומר יתרו למשה: {יח, יט} **עַתָּה שְׁמַע בְּקוֹלִי אֵינְעָךְ וְיֵה אֱלֹהִים עִמָּךְ הִיָּה אִתְּךָ לְעַם מוֹל הָאֱלֹהִים וְהִבֵּאתָ אֶתְּךָ אֶת הַדְּבָרִים אֶל הָאֱלֹהִים;**

אומר רש"י – **היה אתה לעם מול האלהים**. שליח ומליץ בינותם למקום, ושואל משפטים מאתו.

{שם כ} **וזהררתם אתם את החקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו.**

בא יתרו למשה ואומר לו: "תשמע, אתה צריך ללמד אותם את החוקים ואת התורות"; אליבא לשיטה שסוברת שיתרו הגיע לפני מעמד הר סיני, אז 'החוקים והתורות' שקיבלו במרה: פרה אדומה, כיבוד אב ואם, דינים ושבת. ואליבא לשיטה שסוברת שיתרו הגיע לאחר מעמד הר סיני, אז 'החוקים והתורות' שהקב"ה נתן להם.

¹⁸ **ברוך שאמר:** פירוש, שילמד אותם את התפילות שיתפללו בבתי הכנסיות שלהם.

¹⁹ **ברוך שאמר:** ב"ק דף צ"ט ע"ב – ק' ע"א, ב"מ דף ל' ע"ב.

יִרְדּוּ עִמּוֹ כ"ב רַבּוֹת שֶׁל מַלְאָכִים²², שְׁנֵאֲמַר (תהלים סח, יח): רֶכֶב אֱלֹהִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שָׁנָן ...

בדרך אגב, אומרת הגמרא {מסכת יבמות סד, א} – ת"ר: {במדבר י-לו} ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל היינו כ"ב אלף. הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני רבבות חסר אחד וזה לא עסק בפריה ורביה לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל.

נשאלת השאלה – אם השכינה לא שורה בפחות מכ"ב אלף מישראל, איך יכול להיות שאומרים חז"ל [סוטה יז]: "איש ואשה זכו שכינה ביניהן" והרי הם רק שתיים?

אומר הבן יהודה {יבמות שם} – אין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל. נ"ל בס"ד, טעם למספר זה כי ברכתן של ישראל יפול מצדך אלף ורבעה מימין, נמצא כל אחד שקול כנגד י"א אלפים, וידוע האדם נקרא עולם קטן, אך הוא לבדו פלג עולם, ועם אשתו הוא עולם שלם וזה הכח של י"א אלפים, כמו שיש לזכר יש ג"כ לנקבה, וא"כ הוא ואשתו שהם עולם שלם המה כנגד כ"ב אלף, שהוא שני אלפים ושני רבבות, ולכן אמרו אין השכינה שורה על ישראל פחות משני אלפים ושני רבבות.

ממשיך המדרש ואומר – והיו כלם עשויים דגלים דגלים, שְׁנֵאֲמַר (שיר השירים ה, י): דגול מִרְבֵּבָה, כִּיֹּן שָׂרְאוֹ אוֹתָן יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם עֲשׂוּיִם דְּגָלִים דְּגָלִים, הַתְּחִלָּה מִתְּאֵוִים לְדְגָלִים, אָמְרוּ אֱלֹאִי כֹךְ אָנוּ נַעֲשִׂים דְּגָלִים כְּמוֹתָן, לִכְךָ נֶאֱמַר: הִבֵּיאֲנִי אֶל בֵּית הָיִין, זֶה סִינִי שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ הַתּוֹרָה שֶׁנִּמְשָׁלָה בֵּינָן (משלי ט, ה): וְשֵׁתוֹ בֵּינָן מִסְכָּתִי, הָיוּ אֶל בֵּית הָיִין, זֶה סִינִי. וְדָגְלוּ עָלֵי אֶהְבָּה, אָמְרוּ אֱלֹאִי הוּא מִגְדִּיל עָלֵי אֶהְבָּה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תהלים כ, ו): בְּרִנְנָה בִישׁוּעֶתְךָ וְגו', אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵהַ נִתְּאִיִּתֶם לַעֲשׂוֹת דְּגָלִים, חִיִּיכֶם שְׂאֲנִי מִמֶּלֶא מִשְׁאֲלוֹתֵיכֶם, (תהלים כ, ו): יִמְלֵא ה' כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ, מִיַּד הוֹדִיעַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל וְאָמַר לְמֹשֶׁה לֵךְ עֲשֵׂה אוֹתָם דְּגָלִים כְּמוֹ שֶׁנִּתְּאִוּוּ.

שואל המאור ושמש {פרשת במדבר} – וצריך להבין החמדה זו מה היא, ואם נאמר שחמדו לעבוד את השי"ת כמו מלאכים, גם בלא דגלים נמי מן הראוי שאדם יכסוף ויחמוד לזה לעבוד עבודה כמו מלאך. ועוד צריך להבין הענין דגלים של המלאכים מה היא, וכי דגלים של מפות היו להם?

²² **ברוך שאמר**: ישנה מחלוקת במדרשים, האם ירדו 22 אלף מלאכים או 220 אלף מלאכים, שנאמר (תהלים סח, יח) רֶכֶב אֱלֹהִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שָׁנָן; רַבְתִּים זה שני אלפים. אֶלְפֵי זה אלפיים. מכאן משמע, שהקב"ה ירד עם 22 אלף מלאכים. לכן שבט לוי מנה 22 אלף, כנגד מחנה שכינה כמו שמבאר הכלי יקר בהרחבה.

כדי לבאר את הדברים, בואו נלמד מדרש נוסף בפרשת פקודי;

מספר המדרש {שמות רבה, פרשה נב, אות ג} – מַעֲשֵׂה בְּרָבִי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלִפְתָּא שֶׁהָיָה עֵינֵי מְרוּד, בָּא עָרַב שָׁבֶת וְלֹא הָיָה לוֹ מָאֵן לְהִתְפָּרֵס, יָצָא לוֹ חוּץ מִן הָעִיר וְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָאֱלֹהִים, וְנָתַן לוֹ אָבֶן טוֹבָה מִן הַשָּׁמַיִם, נִתְּנָה לְשִׁלְחָנִי וּפְרָנִס אוֹתָהּ שָׁבֶת; הִגִּיעַ הַבֵּיתָה – "אֲשֵׁתִּי! יֵשׁ שָׁבֶת, שִׁמִּי פִלְטָה הֵכֵל מוֹכֵן!" אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ מִהֵיכָן אֵלּוּ, אָמַר לָהּ: מֵהַ אֵת שׂוֹאֵלֶת שָׁאוֹלֹת – תִּזְרְמִי! זֶה הֵכֵל מִמֶּה שֶׁפְּרָנִס הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא 😊, אָמְרָה אִם אֵין אֶתָּה אוֹמֵר לִי מִהֵיכָן הֵן אֵינִי טוֹעֶמֶת כָּלוּם – אֲנִי לֹא אוֹכֶלֶת מִזֶּה, עַד שֶׁלֹּא תִּגִּיד לִי מֵאִפְּהָ זֶה! הַתְּחִיל מְסַפֵּר לָהּ, אָמַר לָהּ כֹּךְ נִתְּפַלְלְתִּי לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וְנָתַן לִי מִן הַשָּׁמַיִם – אֲנִי אֵגִיד לָךְ אֵת הָאֲמִת, הִלַּכְתִּי לִיעֵר, הַתְּפַלְלְתִּי לִקְב"ה וְהוּא שִׁלַּח לִי אֶבֶן טוֹבָה! אָמְרָה לוֹ אֲנִי טוֹעֶמֶת כָּלוּם עַד שֶׁתֹּאמַר לִי שֶׁתְּחַזֵּירָה מוֹצְאֵי שָׁבֶת. אָמַר לָהּ לָמָּה – לָמָּה לְהַחֲזִיר? הֲרִי קִיבַלְנוּ אֵת זֶה מִתְּנָה מֵהַשָּׁמַיִם! אָמְרָה לוֹ אֶתָּה רוֹצֶה שֶׁיֵּהָא שְׁלַחְנֶךָ חֹסֵר אֶתָּה רוֹצֶה שִׁיחֹסֵר לָנוּ מִשְׁכַּרְנוּ לְעוֹלָם הַבָּא? וְשִׁלַּחְנִי חֲבִירֶךָ מֵלֵא. וְהִלֵּךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהוֹדִיעַ מַעֲשֵׂה לְרַבִּי הוּא ר' יְהוּדָה הַנָּשִׂיא. אָמַר לוֹ ר' יְהוּדָה הַנָּשִׂיא: לָךְ אָמַר לָהּ אִם שְׁלַחְנֶךָ חֹסֵר אֲנִי אֶמְלָאָנוּ מִשְׁלִי. הִלֵּךְ וְאָמַר לָהּ. אָמְרָה לוֹ לָךְ עֵמִי לְמִי שְׁלַמְדֶּךָ תּוֹרָה, אָמְרָה לוֹ רַבִּי וְכִי רוֹאֶה אָדָם לְחַבְרוֹ לְעוֹלָם הַבָּא, לֹא כָּל צָדִיק וְצָדִיק הוּא לִיָּה עוֹלָם בְּעַצְמוֹ, שְׁנֵאֲמַר (קהלת יב, ה): כִּי הִלֵּךְ הָאָדָם אֶל בֵּית עֲלָמוֹ וְסָבְבוּ בַּשּׁוּק הַסּוֹפְדִים, עוֹלָמִים אֵין כְּתִיב אֶלָּא עֲלָמוֹ לְכָל אֶחָד יֵשׁ עוֹלָם הַבָּא מִשְׁלוֹ. שֵׁם אֶתָּה לֹא יוֹכֵל לִתֵּת שׁוּם דָּבָר, אֲלֵא רַק כֵּאֵל! כִּיֹּן שֶׁשָּׁמַע כֵּן הִלֵּךְ וְהַחֲזִיר.

נשאלת השאלה – למה היה צריך הקב"ה לתת לו אבן מן השמים ולבסוף הוא צריך להחזיר את האבן היקרה ולהמשיך עם ניסיון העונש? – מה מונח כאן בכל הענין הזה?

כותב הרמח"ל {תחילת מסילת ישרים} – יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה, שיברר ויתאמת אצל האדם, מה חובתו בעולמו.

לכאורה, היה צריך לומר הרמח"ל: "ויתאמת אצל האדם, מה חובתו בעולם!". אבל כבר אמר הגר"א, שאין בדברי הרמח"ל מילה אחת מיותרת. ואם ככה, נשאלת השאלה – מדוע הוא בחר לכתוב דוקא את המילה 'בעולמו'?

כדי להבין את הדברים, בואו נלמד דברי רש"י בפרשת השבוע. אבל כדי להבין את דבריו נצטרך להקדים לו הקדמה;

בא הקב"ה למשה רבינו, ואומר לו להכין את העם לקראת מעמד הר סיני;

אומר האור החיים הקדוש – והגבלת וגו'. נראה שאין מצות הגבלה זו אלא ליום הג' ואף על פי כן הקדימה מעתה כדי שינהגו בו כבוד מעכשיו, גם ירגילו עצמם להתרחק ממנו בג' ימים, ואין לומר שינהוג חיוב הנגיעה בהר מיום צוותו, זה אינו כי הוא דבר רחוק שיתקדש ההר ויתחייבו עליו קודם רדת שכינתו ית'. וכן משמע ממתניתא בספרי (מכילתא כ"ד) כי לא התחיל החיוב אלא מיום ג'.

פירוש הדבר, עצם האמירה על האיסור לעלות להר כמה ימים קודם המעמד, זה רומם את מעלת המקום!

לאחר שאומר משה רבינו לעם שאסור לגעת בהר, חוזר הקב"ה למשה ואומר לו: {יט, כא} **רַד הָעֵד בְּעַם פֶּן יִהְרָסוּ אֶל ה' לְרֹאוֹת וְנָפַל מִמֶּנּוּ רֶב** – "תרד בבקשה למטה, ותגיד להם שלא יעלו להר כדי שח"ו לא יענשו וימותו!"

נשאלת השאלה – והרי הוא הזהיר אותם כבר פעם א', למה צריך פעם נוספת?!

{שם כג} **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' לֹא יוּכַל הָעָם לַעֲלֹת אֶל הַר סִינַי כִּי אַתָּה הָעֵדוּתָה בְּנוֹ לֵאמֹר הַגְבַּל אֶת הָהָר וְקִדְשְׁתּוֹ** – "ריבוננו של עולם, כבר אמרת לנו שאסור לעלות – הבנו פעם אחת!"

אומר ההדר זקנים – וקשה מה שהשיב משה להקב"ה וכי לא מצינו כמה מצות שיש בהם ב' אזהרות. ועוד מה השיב לו אחרי כן 'לך רד ועלית אתה ואהרן עמך'. וי"ל לפי שלא התרה משה ישראל על מצות הגבלה שלא הזהירם כי אם על הפרישה בלבד כמו שפירשנו למעלה לפי א"ל הקב"ה 'רד העד בעם'. דיותר היה לך להזהירם על מצות הגבלה שהיא במיתה מכל אזהרות האחרות שהזהרת אתה. ועל זה השיבו לא יוכל העם לעלות וכו'. כי אתה העדות בנו, ובאהרן אחי ובי שלא נעלה. וכיון שנהיה עמהם נזהיר להם היטב שלא יעלו. והשיב לו הקב"ה 'לך רד' והזהירם מעתה ועלית אתה ואהרן עמך ולא תהיו בשעת מעשה ולא יהיה להם מזהיר. מיד וירד משה מן ההר אל העם ויאמר אליהם מצות הגבלה.

אומר רש"י – **ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים**. יכול אף הם עמך, תלמוד לומר ועלית אתה. אמור מעתה, אתה מחצה לעצמך ואהרן מחצה לעצמו והם מחצה לעצמם. משה נגש יותר מאהרן, ואהרן יותר מן הכהנים, והעם כל עיקר אל יהרסו את מצבם לעלות אל ה'.

א"כ למדנו, שכל אחד היה במעמד אחר – משה אהרן והעם.

לאחר הדברים האלה, נוכל לעמוד על יסוד נפלא ביותר:

אומרת התורה: {יט, י} **וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה לֶךְ אֶל הָעָם וְקִדְשְׁתֶּם הַיּוֹם וּמָחָר וּכְבַסוּ שְׂמֹלֹתֵיכֶם: {יא} וְהָיוּ נֹכְחִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יֵרַד ה' לְעֵינֵי כָל הָעָם עַל הַר סִינַי: {יב} וְהַגְבַּלְתָּ אֶת הָעָם סָבִיב לֵאמֹר הַשְׁמְרוּ לָכֶם עֲלוֹת בְּהָר וְנִגַע בְּקִצְחוֹ כָּל הַנִּגַע בְּהָר מוֹת יוֹמֶת: {יג} לֹא תֵגַע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסְקַל אוֹ יֵרֶה יֵירֶה אִם בְּהֶמָּה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בַּמִּשְׁחָה הַיָּבֵל הַמָּה יַעֲלוּ בְּהָר;**

לכאורה קשה. פס' א' אומר "כל הנגע בהר מות יומת", ופס' לאחריו אומר: "לא תגע בו יד" – אמרת קודם שכל הנוגע בהר יומת, אז למה צריך לומר מיד לאחר מכן "לא תגע בו יד" – אמרת כבר לא לגעת, אז מה חשבת שהם יגעו בו עם הרגל?! וחוז' מזה, אמרת כבר "מות יומת", אז למה לומר עוד פעם "סקול יסקל" וכו'?

אומר ההדר זקנים מבדלי התוספות – **כל הנוגע בהר מות יומת לא תגע בו יד**. וא"ת מה היה צריך עוד להזהיר לא תגע שכבר כתיב 'מות יומת' וידוע הוא הנוגע חייב מיתה. ושמעתי מפי ה"ר ברוך דה"פ כל הנוגע בהר מות יומת וא"ת כיון שנתחייב מיתה ניתן רשות לכל אדם ללכת שמה ולהביאו להמיתו לא תעשה כן לא תגע בו יד אל אותו המחוייב מיתה כי סקול יסקל או ירה יירה מרחוק, הן באבנים והן בחיצים ובליסטראות הן ברחמים ובכידונים ועתה ניחא דהנוגע קאי להר ולא תגע בו יד קאי אל הנוגע בהר.

נסביר את הדברים בשפה שלנו:

אמר הקב"ה למשה: "תאמר להם שאסור לעלות להר! – אבל גם אם מישהו הצליח לעלות בכל זאת, אסור לך לרדוף אחריו!" – ולמה? התחיל מעמד הר סיני, ואתה רואה שא' הצליח להתפלל פנימה – "הלו! בוא נרוץ אחריו!" – הופ! תעצור מיד, אסור לך לרדוף אחריו! אם הוא עלה להר, אתה נותן לו לעלות – "לא תגע בו יד"; אז איך הוא יהרג? אומר לנו **ההדר זקנים**, קח אבנים ותתחיל לזרוק עליו כדי שירד מההר. ואם זה לא עוזר, יש חיצים לירות עליו מרחוק.

א"כ היתה כאן אזהרה כפולה: אתה [משה] לא עולה להר. ובנוסף, אם מישהו בכל זאת יצליח להתפלל אל ההר, תירה בו חיצים או תזרוק עליו אבנים – בדיוק כמו כהן גדול בקדש הקדשים, אם היה מת אף א' לא היה נכנס פנימה, אלא היו קושרים לו חבל לרגל קודם כניסתו ואז היו מושכים אותו החוצה, או שהיה בא מלאך ודוחפו החוצה.²³

נשאלת השאלה – ולמה היה צריך להזהיר אותם שלשה ימים קודם על האיסור לעלות להר, וכי א"א באותו היום?!

²³ ברוך שאמר: יכין ובועז.

מפרסם דירות ויושב רגל על רגל עד שאיזה מישהו מתקשר להתעניין – "כן, יש לי דירה ברח' שועלי שמשון" – על המקום הוא סוגר איתו – 1.5% - הרוויח 10 אלף שקל! לעומת זאת, יש אנשים שבשביל סכום כזה צריכים לעבוד חודש שלם, ויש כאלה שחודשיים! שואל **החובות לבבות**, למה ישנם בני אדם שעובדים בעבודה קשה וישנם כאלה שעובדים בעבודה קלילה ללא הרבה מאמץ ואף מרוויחים הרבה יותר?!

כותב הרב וולבה – אך מהחובות הלבבות נראה כי אומנות אינה ענין שיבחר כל אחד מה שירצה. הוא כתב בשער הבטחון פ"ג "ולכל אדם יש חפץ במלאכה או סחורה מבלתי זולתה, כבר הטביע הא' לה בטבעו אהבה וחביבה, וכן בשאר החיים, כמו שהטביע בטבע החתול צידת העכברים, ובטבע הנץ צידת מה שראוי לו מן העוף ... וכן בטבע מין ומין ממיני החיים נטיה ותאוה אל מין ממיני הצמחים והחיים, הוטבע עליו להיות סיבה למזונו, ותכונות גופו ואבריו ראויין לדבר ההוא כו', ועל הדמיון הזה תמצא מדות בני אדם וגופותם מוכנות לסחורות ולמלאכות, ומי שמוצא במדותיו וטבעו כוסף אל מלאכה מהמלאכות ויהיה גופו ראוי לה, ויוכל לסבול את טרחה, יחזור עליה וישים אותה סיבה להבאת מזונו, ויסבול מתקה ומרירותה"

אם נתרגם את הדברים לשפה שלנו, כל יצור בבריאה נולד עם 'שקב' בתוך המוח; החתול נברא עם 'שקב' שאומר לו: "אתה תאכל עכבר – זה סוף הדרך!"; השקנאי נברא עם 'שקב' שאומר לו: "אבאלה, טבעוני לא מתאים לך – לך על דגים!"; אותו 'שקב' נכנס גם בראש של הבנאדם – "אתה תהיה שיפוצניק – לא מתאים לך לשבת על כיסא" ... "אתה תהיה מתווך – מתאים לך לשבת כל היום מול המסך" ... "אתה מתאים לך להיות מורה" ... "אתה תהיה סבל!";

היום רוב הסבלים הם רוסים – כל א' גובה שני מטר. על הידיים יש להם את המשנה של ר' יהודה בן תימא, הוא מגיע אליך על הבוקר – "שלום! איפה המקרר???", אתה כבר מתחיל לפחד שלא יעמיס גם אותך על הדרך 😊; אתה מראה לו איפה המקרר – בפעם אחת הוא מעמיס על הגב שלו מקרר 700 ליטר בלי להניד עפעף. אח"כ הוא עולה בריצה ומעמיס על הגב 4 חבילות של ש"ס וילנא ויורד 5 קומות; אני עם חבילה א' הייתי מתגלגל 17 פעמים במדרגות, וזה ה'פופאי' הזה עולה ויורד כאילו שום דבר לא קרה – ולמה זה ככה? אומר **חובות הלבבות**, הרוסי הזה יש לו 'ראש קטן' וגוף גדול. ה'צי'פ' שלו אומר לו "אתה אין לך שכל, אתה מתאים לך לסחוב כל היום!", לעומת זה, יש בנאדם עם 'ראש גדול' וגוף קטן – הוא שברירי! אם תיתן לו לסחוב מקרר, אתה תוכל לחסוך מצבה – זה ייפול עליו והוא

כותב הרב וולבה {עלי שור – ח"א עמ' קל"ז, ח"ב מערכת האדם פ"ח} – בביאור דברי המשנה באבות (פ"ד מ"ג): **אל תהי בז לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום** – פירוש, לכל דבר יש מקום וזמן. דהיינו, לכל נברא יש מקום בעולם. ויש עוד בחינת מקום – האדם בתוך הציבור שגם זה שייך לעצם חייו. שכן האדם הוא יצור חברתי; לפני מתן תורה אמר הקב"ה למשה רבינו: (יט, כב) **וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו** **פן יפרץ בהם ה'**, ופירשו: "יתקדשו". יהיו מזמנים להתייבב על עמדם" – הרי שיש קדושה לעמוד במקום שהעמידו אותו, ולכן על האדם לעמוד במקומו בתוך הציבור! ואפילו אם רצונו בשעת מתן תורה להתקרב יותר אל הר סיני, להיות קרוב יותר לשכינה, עליו להישאר במקומו ולא לזוז, וזוהי קדושה! – זמ"ש **"יתקדשו"**. ויותר על ההתקרבות כדי לעמוד במקום שהעמידוהו עליו, וכן אמרו חז"ל [מדרש רות פ"ב, ח]: "גילין גילין [בני אדם שהם בני מזל אחד] חבורות חבורות מביא הקב"ה לעולם, מת אדם מן הגיל ידאג כל הגיל, חבר אחד מן החבורה תדאג כל החבורה".

א"כ לכל אדם יש מעמד – במקומו, במקום העבודה שלו, במשפחתו, במקום מגוריו וכו'.

אם אלה הדברים, נוכל לעמוד על רעיון נפלא נוסף שמביא **הרב וולבה** בספרו **דעת שלמה**;

גרסין ב"מ ל': "והודעת להם – זה בית חייהם"; רש"י: "ללמוד להם אומנות להתפרנס בו. חוקות ותורות כתיבי ברישא דקרא". ויש להבין מה הצורך להודיע להם אומנות וכו'?

מביא הרב וולבה את דברי **רבינו בחיי** בספרו **חובות הלבבות** ששואל, מאיפה יודע החתול שעכבר זה דבר טעים עבורו?! – למה שהוא לא יתחיל בצמחוני – גזר, קולורבי, חסה, אח"כ ינסה טונה, מושט, סול וכו' ואח"כ שיראה אם זה לא לטעמו, שינסה עכבר, למה ישר ללכת על עכבר?! 😊

דוגמא נוספת, יש עוף שנקרא שקנאי (שלדג) – יש לו מקור ארוך ושק בגרון; הוא מכניס את ראשו לתוך בריכות דגים – מגיע קרפיון בשחיית פרפר והופ נכנס לו לתוך השק לביקור, ולפעמים הוא מצליח לתפוס גם שניים במכה והם מתחילים לרקוד לו בתוך השק; שואל **החובות לבבות**, למה הוא ישר הלך על דגים, למה לא להיות טבעוני?! 😊 מי לימד אותו שדגים זה הכי טוב עבורו?!

כמו בעלי החיים, ישנם מלאכות שונות בעולם – ישנן מלאכות קלות וישנן מלאכות קשות; מלאכות קשות דוגמת סחיבת לבנים; לא כמו היום שיש מנופים. פעם היו סוחבים הכול על הגב! וישנן מלאכות קלות דוגמת תיווך דירות; הוא

שזהו חלקו בתורה אשר על זה אנו מתפללים "ותן חלקנו בתורתך".

הרי שייך "והודעת להם את בית חייהם בתלמוד תורה" בדיוק כמו באומנות. והנה רש"י העיר בב"מ: "חוקות ותורות כתיבי ברישיה דקרא", וממילא גם כאן בב"ק אין כוונתו שמשא רבינו ע"ה יודיע להם חוקות ותורות. אבל אחרי שהזהיר אותם על החוקות והתורות היה לו עוד להעמידם על **בית חייהם** בתורה, דהיינו להודיע לכל אחד חלקו המיוחד בתורה.

א"כ כמו באומנות האדם, כך זה גם בלימוד התורה! ישנם אנשים שלומדים בכולל כל החיים את אותו סדר! וישנם אנשים שלומדים את מה שלבם חפץ: א' לומד דיני ממונות, א' לומד גיטין, ויש אנשים שכל חייהם לומדים הלכות טומאה וטהרה; הם נכנסו ללמוד בגיל 21 – אתה פוגש אותם אחרי 40 שנה – "נו דוד, מה אתה לומד היום?", הוא אומר לך: "טומאה וטהרה!", "כמה טומאה יש כבר בעולם?!" 😊 – "תאמין לי, גם עוד מאה שנה זה לא ייגמר!" – כל אדם לומד את מה שלבו חפץ! אלא מה? א"א לדעת מה מתאים לכל בנאדם. אז איך ידע האדם מה חלקו בתורה?! – פשוט מאד. הוא יראה למה הוא נמשך. כמו שהוא נמשך לסוג אומנות מסוים, כך גם בתורה. אז הא' נמשך למשניות, השני גמרא, השלישי הלכה, הרביעי דברי אגדתא ... נביא ... תורה וכו'.

ר' חיים קנייבסקי זצ"ל כתב ביאור שלם על הספר **ריאל המלאך**. מי מאיתנו ניסה ללמוד את הספר הזה פעם?! שמנו אותו רק על יד הדלת שישמור מגנבים! 😊; מרן הרב **עובדיה יוסף** זצ"ל כתב ספרים על התורה בכל כיוון אפשרי – למה?! כי הקב"ה נתן לו את הרצון והיכולת לעשות בכל כיוון אפשרי בתורה! לעומת זאת, יש אנשים שלא בנויים לזה!

ניקח לדוגמא סוגיה בין הקשות בש"ס – 'תקפו כהן' בתחילת מסכת בבא מציעא. מגיעים אנשים לשיעור ביום חמישי, אחרי שסיימו את רוב ההכנות לשבת, ואתה מתחיל ללמד את הסוגיה הזאת. מי הם משתתפי השיעור? סבלים, נהגי משאיות/אוטובוסים, בעלי מסעדות וכו'. ואתה אתה פונה לציבור ואומר: "רבותי, אני רוצה לומר לכם סוגיה ב'תקפו כהן'!" – תוך עשר דק' כולם עוברים למצב של 'אמירה לנחרי' 😊; תתחיל איתם פרשת השבוע – מה פתאום אתה מלמד אותם סוגיה כזאת בתשע בערב?!

אומר הרב וולבה – על הפס' "לא יהיה בך עקר ועקרה" בפ' עקב כתב הבעל הטורים: "בדברי תורה", וכוונתו, שבפסוק זה ישנה הבטחה לכל אדם מישראל שאף אחד לא יהיה 'עקר' בדברי תורה: **כל אדם מישראל מובטח, שיוכל לחדש חידושים!** והנה החידושים ימצא דוקא באותו חלק בתורה שהוא חלקו. שעליו הוטבעו תכונותיו וכשרונותיו ואליו ניתנה לו נטיה. לכן צריך להודיע להם את בית חייהם, לדעת כל אחד את חלקו בתורה ששם סוד החיות שלו והנ'ק האישית שלו, וזה נקרא 'בית חייהם'. ונמצא כי באמת אין סתירה ברש"י, ושניהם כאחת טובים, רק בב"מ הוא מבאר ב'בית

יקבר תחת המקרר 😊, ולכן לבנאדם כזה מתאים לעבוד עם מחשבים וכד' – לכל בנאדם מתאימים את ה'תוכנה' שלו!²⁴

לכן לשקנאי אומרים לתפוס דגים, ולחתול לתפוס עכברים; אם תיתן לחתול לתפוס דגים, הוא לא יצליח! השפם שלו לא יכול להיכנס לתוך המים! וככה האדם, אם הוא רואה שהוא עובד לפרנסתו כרואה חשבון, עליו לדעת שזה הכי טוב עבורו – "אה, למה אני לא אופטיקאי כמו מושקוביץ'?!" – כי אתה לא מסוגל להיות אופטיקאי! לא מתאים לך להושיב אנשים כל היום ולשאל אותם – "אתה רואה חום או ורוד, ישר או הפוך ... איפה אתה רואה יותר ברור: למטה או למעלה ... אתה מצליח לראות את המספרים בשורה החמישית מימין ..." – זה לא בשבילך! כל א' מכניס לו הקב"ה את ה'צ'יפ' שהכי מתאים לו!

אומר הרב וולבה – הרי 'אומנות' הוטבעה באדם בהשגחה עליונה, שכחות נפשו וגופו מתאימות לה, והוטבעה בו גם נטיה אל אומנות זו. אין זה תלוי בסתם 'חיפוש מקצוע', אלא כל אדם יכול וצריך להרגיש בעצמו למה הוא נוטה ולמה הוא מוכשר.

מ"מ גם אחרי שהוטבעה באדם תכונה ונטיה לאומנות ידועה, הננו רואים כמה מתלבטים ומחפשים עד שמחליטים איזה מקצוע ללמוד. לכן שייך היטב בזה "והודעת להם את בית חייהם", שהנביא יגיד להם בכח נבואתו מהו "בית חייהם".

ונמצינו למדים כי אומנות היא "בית חייהם" ממש, שבה האדם חי, ומוצא בה סיפוק וחיות, כי האומנות היא חלק ממהותו ממש ואינו מקצוע סתם שאינו שייך לעצמו ובשרו.

אותה גמרא ישנה גם בב"ק צ"ט סוף ע"ב, ושם כתב רש"י "בית חייהם – תלמוד תורה". והב"ח מעיר על סתירה זו בדברי רש"י ונשאר בצריך עיון.

והנה לפי מה שביארנו נראה שאין כאן סתירה כלל, וממש כמו באומנות יש גם בתלמוד תורה ענין של חיות אישית: אחרי כל מה שאדם למד וקבל ידיעות רבות וגם דרך עיון, וידיו רב לו בש"ס ובפוסקים – עדיין זקוק הוא ליחס אישי אל התורה שירגיש חיות ועצמיות בתורה. ובזה לא כל אפין שווים. יש מי שזכה לחדש חדושים נעימים ולהתענג עליהם. יש מי שזכה לברר שאלות הלכה למעשה ולהתענג על פסקי ההלכות שלו. ויש שזכה לרדת לעומקה של אגדתא. ועוד כהנה וכהנה במקצועות התורה. הרי תוה"ק ניתנה בסיני בששים רבוא פירושם, וכל אדם מישראל קיבל פירוש אחד

²⁴ **ברוך שאמר**: יש אדם שמתאים לו להיות נהג אוטובוס – כל היום תיתן לו להיות על הכביש. אבל יש בנאדם שאם תיתן לו חצי שעה להיות על ההגה הוא ישתגע!

חייהם' את האומנות, ובב"ק את חלקם בתורה, ואה"נ כי שניהם נכללים ב'בית חייהם'.

ע"פ הדברים האלה, בא המבי"ט²⁵ ואומר יסוד נפלא;

משל למלך שצוה על שני עבדיו להעביר שקים מצד א' לצד השני של הארמון; לא' צוה להעביר עשרה שקים ולשני צוה להעביר מאה שקים; זה שנצטוו להעביר עשרה שקים – העביר את כל העשרה. וזה שנצטוו להעביר מאה שקים, העביר רק 98 שקים.

מגיע המלך ורואה שא' קיים את כל מה שנצטוו עליו, ואילו השני, למרות שעשה כמעט פי עשר ממנו, השאיר שני שקים בצד; ניגש המלך לעבד שנצטוו על העשרה שקים והעניק לו אלף דולר. השני שראה את הדברים, היה בטוח שהוא הולך לקבל אלפי דולרים – התקרב למלך וחטף שתי סטירות! 😊

"למה הכת אותי?!", שאל העבד את המלך.

"כל סטירה קיבלת, כנגד כל שק שלא העברת!"

"הוא העביר עשרה שקים וקיבל עוד בונוס, ואני העברתי כמעט פי עשר ממנו וקיבלתי שתי סטירות?!"

אמר לו המלך: "לעבד שצויתי להעביר עשרה שקים, הייתי בטוח שלא יעביר יותר משלשה – ולמרות זאת, הוא העביר את כל העשרה – ולמה הייתי בטוח שלא יעביר יותר משלשה? כי הוא בנאדם חולה – עם בעיות לב וקוצר נשימה ובקושי הולך; אמרתי לעצמי, אם הוא יעביר שלשה שקים – הוא יקבל ממני בונוס! אבל אתה בנאדם בריא וחזק – ביכולות שלך, היית צריך להעביר את כל המאה שקים!"

כשהקב"ה מוריד אדם לעולם הזה, הוא מוריד אותו עם תפקיד מסוים. הוא נותן לו כוחות ויכולות לבצע את התפקיד וע"פ זה הוא נידון; אדם שנולד עם מוגבלות מסוימת, לא נידון כמו בנאדם שנולד שלם ובריא בגופו. אדם נולד עם מוגבלות שכלית ולא מסוגל ללמוד הרבה – עליו אמרו חז"ל {אבות פ"ה מכ"ג}: **לְפֻם צַעֲרָא אֲגָרָא** – הוא יקבל שכר לפי הצער שהיה לו בקיום המצוה. ואם אדם כזה נולד עם יכולת ללמוד שורה א' ביום ולמרות זאת הוא למד עשרים שורות – שכרו יהיה כפול ומכופל! לעומת זאת, אדם שנולד עם זיכרון פנומנלי שיכול ללמוד עשרות דפים ביום וגם לזכור אותם, ולמרות זאת הוא לומד רק דף א' ביום – אדם כזה הוא בבחינת 'עליונים' – של מטה, כיון שלא מילא את ייעודו בעולם וייענש על כך! – וזה מה שאנו מבקשים **וְיִזְכָּר זַכְרֹנֵנוּ וּפְקֻדֹנֵנוּ** – היינו התפקיד שנתן הקב"ה בזה העולם לכל אדם, ועל פיו הוא יהיה נידון!

²⁵ **ברוך שאמר:** הקדמה לספר בית אלהים.

אומר המבי"ט – וגם אפשר שזאת תהיה כוונת מה שראה בן בנו של ר' יהושע בן לוי: עליונים למטה ותחתונים למעלה, כי אותם שהם גדולים בתורה ובמעשים טובים בעולם הזה והיה בכח וחק הכנתם לעשות יותר ולא עשו, הם בעולם הבא למטה מן מדרגת התחתונים ושפלים מהם שלא השיגו לעשות כל מה שעשו הם ולא נמנעו אלא מפני מיעוט הכנתם.

וזה מה שאמרה הרבנית חלפתא – "לכל אדם עולם משלו!" – א' נולד במזל של גמרא וא' נולד במזל של הלכה וא' נולד במזל של אגדתא – לכל אדם 'עולם' משלו! א"א לדמות א' לשני; למשה רבינו היתה מחיצה לעצמו, לאהרן היתה מחיצה לעצמו – וחז"ל כבר הקשו, איך אפשר להעמיד את אהרן מול משה והרי "לא קם עוד נביא בישראל כמשה"?! – התשובה היא, שכל א' עשה את עבודתו על הצד הטוב ביותר. אהרן עשה את עבודתו כשהיה כהן והשכין שלום בין אנשים במשך 40 שנה במדבר. וכך גם משה רבינו.

הבאנו את שאלתו של המאור **ושמש**, מה פתאום התהוו עם ישראל לדגלים – מה מונח בזה?

כותב המאור ושמש – ונראה בזה, דהן אמת שעם בני ישראל הקדושים צריכין להיות יחד בקשר אמיץ וחזק באחדות גמור באהבה ואחוה וריעות, אך על כל פנים צריך האדם להתבונן ולידע ערכו ודוגמתו לאיזה איש יקרב את עצמו, כמו שאיתא במדרש {במדבר רבה ג, א} צדיק כתמר יפרח {תהלים צב, יג}, מה תמר זו יש בו פירות ויש בו עלין ולולבין וגו', כך ישראל יש מהן בעלי מקרא בעלי משנה בעלי אגדה, לכן צריך האדם להכיר ערכו באיזה מקום יהיה מקומו ובין איזה אנשים יהיה מנוחתו אשר יוכל להשיג ערך עבודתו ליוצרו, ואם מי שהוא בערך הגדולים לא יאמר אשב בין קטני ערך ושם אוכל להשיג עבודת הבורא ב"ה, אף שמדומה לו כן ויוכל להיות שאמת אתו על ידי שישפיל עצמו ישיג אלהותו, אף על פי כן לא יצא מגבול ערכו אלא יצפה להשי"ת שיהיה בעזרתו ויוכל גם כן בין הגדולים לבוא למדת הכנעה, וכן קטן ערך לא יאמר אדחוק את עצמי לישב בראש קרוב להרב, כדי שאשמע דברי אליקים יוצאים מפה קדוש מדבר לדעת עצה ומזימה לעבודת הבורא ב"ה, אלא ישב במקומו הראוי לו ואל ידחוק את עצמו יותר ממחיצתו, ומצפה להשי"ת שיהיה בעזרו ויוכל לשמוע דברי הרב אפילו בריחוק מקום.

מסיים הרב וולבה ואומר – ואין לתמוה כי משה רבינו ע"ה היה צריך להודיע להם אומנותם וחלקם בתורה. הגר"א במשלי [טז, ד] כתב "כי לכל אדם ואדם יש לו דרך בפ"ע לילך בו כי אין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהם דומין זה לזה ואין טבע שני בני אדם שווים, וכשהיו נביאים היו הולכים אצל הנביאים לדרוש את ה' והיה הנביא אומר ע"פ משפט הנבואה דרכו אשר ילך בה לפי שרש טבעת גופו", ודעת לנבון נקל כי דבר הנביא היה כולל את כל עסקיו של האדם, הן במילי דשמיא הן במילי דעלמא, והוא אשר אמר יתרו למשה רבינו ע"ה "והודעת להם את בית חייהם".

פירוש הדבר, כל הבעיות מתחילים תמיד בזמן שאדם א' נכנס בתוך התחום של החבר שלו; אם יש לנו מרכז מסחרי עם חמש חנויות – מכולת, חנות ירקות, בשר ודגים, בית מרקחת וחומרי בנין. אם כל א' מוכר את מה שהוא צריך למכור – הכול מתנהל כשורה. כולם חברים של כולם! הרוקח חבר של הירקן, הירקן חבר של המכולת והחומרי בנין חבר של הרוקח – הכול מצוין!

מתי מתחילים הבעיות? כשהירקן התחיל למכור ביצים! – "מה פתאום התחלת למכור ביצים?!", "כל הירקנים עושים את זה, זה הולך טוב עם המלפפון" 😊; והמכולת מתחילה למכור 'בדיקות אנטיגן' 😊

באו עם ישראל וביקשו: "ריבוננו של עולם, תאמר לנו מה תפקידו ויכולתו של כל אחד מאיתנו!" – כדי שידע כל א' מה הוא יכול ומה לא.

בא ר' צדוק הכהן מלובלין ואומר, כל הבעיות מתחילות כאשר לבנאדם יש 'דימוי עצמי נמוך' – "נולדתי דפוק ואני אשאר דפוק!" ... "בין כה אני לא מבין כלום!";

כותב ר' צדוק הכהן מלובלין (צדקת הצדיק, אות קנ"ד) – כשם שצריך אדם להאמין בהשם ית', כך צריך אה"כ להאמין בעצמו.

אין לנו מושג אילו כוחות טמונים בכל א' וא' מאתנו! אל יאמר האדם "אני אלמד רק קצת, בין כה אני לא מבין הרבה" – תנסה ללמוד יותר, וכשהקב"ה יראה שאתה רוצה, הוא יגדיל לך את ה'ציפי'! – כמו שאתה מאמין בקב"ה, תאמין בעצמך! כל א' יכול לצמוח ולגדול!

אנחנו נצבים לפני פרשת קבלת התורה;

אומרים חז"ל {תנחומא, יתרו, אות ח} – **כְּשִׁינְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הָיוּ בָּהֶן בְּעָלֵי מוֹמִיִּין מִעֲבֹדֶת פָּרָךְ שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בְּטִיט וּבִלְבָּנִים, וְהָיְתָה הָאֵבֶן נּוֹפֶלֶת עֲלֵיו מִן הַבֵּינִין וְשׁוֹבֶרֶת יָדוֹ וְקוֹטֶעֶת אֶת רִגְלוֹ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֵינוֹ דִּין שְׂאֵתָא אֶת תּוֹרַתִי לְבָעָלֵי מוֹמִיִּין. מָה עָשָׂה? רָמַז לְמִלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת וַיִּרְדּוּ וּרְפְּאוּ אוֹתָן. וּמִנִּין שְׁלֹא הָיוּ בָּהֶן סוּמִיִּין? שְׁנָאֵמַר: וְכָל הָעָם רָאִים אֶת הַקּוֹלֶת (שמות כ, טו). וּמִנִּין שְׁלֹא הָיוּ בָּהֶן חֲרָשִׁין. שְׁאֵמַר, נִשְׁמַע (שמות כד, יז). וּמִנִּין שְׁלֹא הָיוּ בָּהֶן גִּדְמִים שְׁאֵמַר, נַעֲשֶׂה (שמות יט, ח)²⁶. וּמִנִּין שְׁלֹא הָיוּ בָּהֶן חֲגָרִין, דְּכִתִּיב: וַיִּתְּצֻבּוּ בְּתַחֲתִית הָהָר.**

אומרים רבותינו, שהקריאה מעוררת את הזמן – כשקוראים בתורה דבר מסוים, אותם השפעות ואותם הכוחות שהיה אז חוזרים בחזרה!

כותב האמרי אמת {יתרו שנת תרל"ד} – בהשבת הזה נפתח מקור הרפואה בשלימות – כמו שהיה בשעת מתן תורה, שנתרפאו כולם, ונתחדשו כבראשית הבריאה שלא כדרך רפואת הטבע. כי עפ"י דרך הטבע אין מועיל רפואה [אלא] רק לאדם שנחלש כוחו מחמת מכה או חולי ר"ל. אבל לחסרון אבר אין מועיל שום רפואה, דהיינו מי שנברא בחסרון יד או רגל וכד'. או אף למי שנקטעה ידו או רגלו וכד' אין מועיל שום רפואה כי אף אם יעשו לו אבר אחר כתבנית האבר הנחסר לו לא יהיה בו שום חיות. אבל בשעת מתן תורה נתרפאו כולם – אף מי שנברא בחסרון אבר או מאיזה סיבה. נתרפאו כולם כבראשית בריאת העולם שהשי"ת ברא את העולם מאין ליש.

נבקש מהקב"ה שישלח רפואה שלימה לכל חולי עמו ישראל, ויתמיד בריאותם של הבראים ונזכה בקרוב ממש לגאולה השלימה ב"ב אמן וואמן!!!

²⁶ **ברוך שאמר:** אומר הישמח משה, שמי שנרפא היו אלה שנפצעו במהלך השעבוד. אבל א' שנולד בעל מום לא נרפא.

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א